

ADVOKATEN

RETSSIKKERHED · UAFHÆNGIGHED · INTEGRITET 02 2022

VENTETID VED RETTEN
Sådan bringer vi den ned. Advokater
og retspræsidenter giver deres bud.

MASSIV LOGNING STRIDER MOD RETSSIKKERHEDEN
Catrine Søndergaard Byrne tager retssikkerhedsstatfetten:
Vores rettigheder er truet af digitaliseringen.

KAMPEN FOR AT RENSE SIT NAVN

Forsvarsadvokat Kåre Pihlmann fik efter syv år og fire retssager frikendt sin klient i Atea-sagen, også kendt som Danmarks største bestikkelsessag. En sag, der var spækket med juridiske knaster.

ADVOKATEN 02 2022

‘Show it – don’t tell it’ betyder, at du skal vise handlingerne i stedet for blot at beskrive dem med ord. Det koncept kan med fordel også benyttes i et processkrift til en retssag.

Side 30

5 LEDER

6+8 KORT NYT

10 KALENDER

Vigtige datoer for alle advokater.

12 TEMA: VENTETID VED RETTEN – HVAD GØR VI?

Flere ressourcer til domstolene er vigtigst. Men det er også tid til at se på processerne. Advokater og retspræsidenter har flere forslag til at bringe de stigende sagsbehandlingstider ned.

30 ADVOKAT OG FORFATTER

Tre advokater skriver skønlitteratur ved siden af arbejdet som advokat.

36 RETSSIKKERHEDSSTAFET

Catrine Søndergaard Byrne uddyber de retssikkerhedsmæssige problemer ved massiv logning og overvågning af borgernes data.

40 VARETÆGTSFÆNGSLINGENS PRIS

Danmark er højt på listen over flest varetægtsfængslede indsatte i Europa. Der varetægtsfængsles for mange og for længe, mener Karoline Normann, formand for strafferetsudvalget.

44 MIN SAG: EN VEDHOLDENDE KLIENT

Kåre Pihlmann fortæller om syv år som forsvarer i Atea-sagen. ”Vi har fået en masse spændende principielle afklaringer. Det, vi kan udlede, er blandt andet noget omkring grænserne for bestikkelse.”

52 CHRISTIANSBORG

Retsordfører fra Liberal Alliance mener, at en populistisk politik spænder ben for retsstaten.

54 MIN FORSKNING: INTERNATIONALE DOMSTOLE OG VERDENS FORANDRING

Professor Mikael Rask Madsen beskriver, hvordan international ret har fået en ny og mere central betydning over de senere årtier.

58 ADVOKATERS ADFÆRD PÅ SOCIALE MEDIER

Mulighederne – men også faldgruberne – kan være mange, når man som advokat vælger at benytte sig af sociale medier. Advokatnævnet har i en række nyere kendelser behandlet nogle af problemstillingerne.

62 BØGER

Interview med Jacob Mchangama som har skrevet en ny bog om ytringsfrihed. Kort og godt om ny faglitteratur.

“Det er fuldstændigt vanvittigt, at en så voldsom overvågning og invasion af privatlivet finder sted i et demokrati, hvis du spørger mig.” Interview med advokat og ekspert i GDPR Catrine Søndergaard Byrne. Side 36

KOMMENTERET STRAFFELOV

SPECIEL DEL 12. UDGAVE

891 sider | Pris 1.350,- | En del af jurabibliotek.dk

NYHED!

SCAN MIG

Læs mere om bogen

Støt Dansk Kræftforskningsfond

Vi støtter forskning, der sigter på at

- finde årsager til kræftsygdomme
- skabe bedre behandlingsmuligheder
- mindske bivirkningerne ved kræftbehandling
- udvikle forebyggende behandlingsmetoder.

Dansk Kræftforskningsfond, c/o Plesner, Amerika Plads 37,
2100 København Ø, Tlf. 33 12 11 33, Giro 655 00 29,
Danske Bank, reg. 3946, konto 394 63 63 618
www.dansk-kræftforsknings-fond.dk

4

Advokatpraksis til salg

Idet jeg påtænker at gå på pension er min advokatpraksis i Sakskøbing til salg. Praksis er i lejede lokaler og med et kundegrundlag på ca. 200 nye sager pr. år (omfattende skødeskrivning, testamenter, straffesager, lejeret, familieret m.v.). Interesserede er velkommen til at kontakte mig pr. mail eller telefon.

Advokat Bjarne Corvinus Klintbøl

Brogade 2, 4990 Sakskøbing - www.advokat4990.dk
Tlf. 32202088 & 24343477

KOLOFON

Advokatsamfundet arbejder på politisk neutralt grundlag for borgernes retssikkerhed og for et velfungerende retssamfund. Vi fører tilsyn med alle landets advokater og sikrer derigennem advokaternes uafhængighed og integritet.

Advokatrådet er Advokatsamfundets bestyrelse og består af 15 advokater fra hele landet.

Advokatnævnet er en klageinstans, som er uafhængig af Advokatsamfundet, og som behandler klager over advokaters adfærd og salær.

ADVOKATEN 101. årgang udgives 4 gange årligt af Advokatrådet og er direkte kommunikationsorgan for cirka 8.400 advokater og advokatfuldmægtige. Magasinet tilgår endvidere Folketingets retsudvalg, domstolene, anklagemyndigheden og centraladministrationen.

REDAKTION

Ansvarshavende redaktør, presse- og kommunikationschef
Rasmus Holm Thomsen · rht@advokatsamfundet.dk
Redaktør **Isabel Fluxá Rosado** · ifr@advokatsamfundet.dk
Journalist **Nya Vecht** · nve@advokatsamfundet.dk &
Camilla Bergsagel Nielsen · cbn@advokatsamfundet.dk

ABONNEMENT (Priser er inkl. moms og forsendelse)

Indland 536 kr.
Studerende 336 kr.
Udlandsabonnement 580 kr.
Studerende i udlandet 380 kr.
Opsigelse kan ske med tre måneders varsel ved udgangen af en måned.

ANNONCER

Vendemus ApS

Vendemus.dk · 72 22 70 80 · kontakt@vendemus.dk

Layout Bilgrav Design Aps

Bilgrav.com · 40 30 00 75 · jan@bilgrav.com

Tryk Jørn Thomsen / Elbo A/S

Jto.dk · 76 37 60 00 · jto@jto.dk

Forsidefoto Morten Holtum

Signerede artikler udtrykker ikke nødvendigvis redaktionens synspunkter. Redaktionen hæfter ikke for artikelmanuskripter, der er tilsendt uopfordret. Hvis redaktionen skulle have krænkede ophavsrettigheder, er dette sket ufrivilligt og utilsigtet. Retmæssige krav i denne forbindelse vil blive honoreret, som havde vi indhentet tilladelsen i forvejen.

Tilmeldt dansk oplagskontrol.

Medlem af Danske Medier.

Issn 0107-5616 issn 1901-4546 (online)

Magasinet er trykt med vegetabiliske farver på miljøgodkendt papir.

Alle advokater modtager link til onlineudgave af magasinet i nyhedsbrevet. Afmeld printudgaven af Advokaten på the@advokatsamfundet.dk.

**ADVOKAT
SAMFUNDET**

Retssikkerhed skal leveres rettidigt

Af Martin Lavesen, formand for Advokatrådet

I Domstolsstyrelsens årsrapport for 2021 kan det konstateres, at en domsmands-sag i gennemsnit tager 7,3 måneder at fuldføre. En nævningsag tager 8 måneder og en almindelig civil sag tager 12,7 måneder at gennemføre ved landets byretter. Ankes sagen, skal der lægges godt 10 måneder til en civilsag og knap otte måneders ekstra sagsbehandlingstid til en straffesag.

Tallene viser sort på hvidt, at ventetider er et problem, der er vokset. De fremhævede tal er endda gennemsnitstal, og for Aarhus byret, som har de længste sagsbehandlingstider, tager det over 28 måneder at afvikle en civil sag. Disse sagsbehandlingstider giver dybe panderynker og bekymringer på vores retssamfunds vegne.

Der er desværre ikke noget “breaking news” over denne udfordring. I en rundspørge svarede advokaterne tidligere i år, at ventetid er det største problem for retssikkerheden i Danmark. Advokatrådet, advokater, dommere og andre aktører har gjort opmærksom på problemet igen og igen. Senest har statsrevisorerne også udtalt kritik over de stigende ventetider.

Det er åbenlyst, at vores retssamfund ikke kan være tjent med en sådan udvikling. Retssager griber ofte dybt ind i tilværelsen hos de implicerede. I ventetiden går virksomheder konkurs. I ventetiden kan borgere ikke få anerkendt arbejdsskader. I ventetiden kan børn i konfliktfyldte skilsmisser ikke få afklaret fremtiden. I ventetiden risikerer ofre at møde deres overfaldsmand på gaden. I ventetiden ender varetægtsfængslede med at sidde længere tid, end de får dom til. Det er dybt problematisk.

Derfor er det tiltrængt, at der nu fra politisk hold sendes signaler om, at domstolene skal have en alvorlig økonomisk indsprøjtning i den forestående flerårsaftale. Der er lagt op til, at det i år ikke “bare” bliver en administrativ aftale mellem ministerierne og Domstolsstyrelsen, men i stedet en regulær politisk drøftelse og forhandling. Det er nødvendigt, da der er brug for politiske drøftelser og nye kloge bud på løsninger – ud over en (stor) pose penge – samtidig med, at der naturligvis holdes godt og grundigt fast i domstolenes uafhængighed.

I dette nummer af Advokaten har vi talt med retspræsidenter og erfarne procesretsadvokater, som kommer med deres bud på, hvad der skal til – det kan vores folkevalgte politikere lade sig inspirere af. Vi har også fra Advokatrådets side bidraget med forslag til tiltag til Domstolsstyrelsen, og vi er naturligvis til rådighed for dem, der måtte ønske at høre vores bud på, hvordan vi får bragt sagsbehandlingstiderne i domstolene på ret køl igen.

For advokater er ventetiden ‘professionelt ubekvem’ og til tider problematisk i en arbejdsdag. Men for ofre, vidner, anklagede og andre er ventetiderne decideret ødelæggende. Det påvirker tiltroen til vores retssystem. Hvis vi skal bryste os af at være et retssamfund, så skal retterne være et effektivt sted at løse konflikter. Andet kan vi ikke være bekendt. ♦

Foto: Mette Hørlum

Advokaternes Fagfest 2022

Foto Jeppe carlsen

For første gang i tre år kunne Advokatsamfundet byde velkommen til fagfest, denne gang med prominent besøg af Storbritanniens tidligere premierminister Theresa May, som indledte det faglige program i samtale med Adam Holm. 'Magtens tredeling i et retssikkerhedsmæssigt perspektiv' var dagens tema. Under samtalen var der både udvekslinger om det personlige og principielle, og Theresa May fortalte, at hun allerede som 12-årig drømte om at blive en del af det britiske parlament. Om sit politiske virke sagde hun blandt andet: "En politikers arbejde er at sætte rammerne for samfundet på den måde, der gavner borgerne bedst." Hun understregede værdien i at lytte - også til dem man ikke er enig med. Hun anser, at kompromisser er helt nødvendige i politik, og dem kan man godt indgå uden at give afkald på sine værdier.

"Man skal altid først tænke på, hvad der er det rigtige at gøre i den enkelte situation, inden man lægger det politiske lag på. Og ikke hvad der giver den bedste overskrift i medierne." Også den igangværende krig i Europa blev berørt. Theresa May var ikke i tvivl om, hvad den grundlæggende handler om: "Det er i høj grad en kamp for demokratiet." Dernæst var der oplæg fra Højesteretsdommer Jørgen Steen Sørensen og efter det paneldebat med repræsentanter for både domstolene, Christiansborg og Advokatrådet. Her handlede det blandt andet om de lange ventetider ved domstolene. Til aftenens store fest blev der

uddelt priser til journalist Ole Hall fra DR, som modtog Advokatrådets journalistpris og jura-professor Linda Nielsen som modtog hædersprisen. Se hele reportagen fra Advokaternes fagfest 2022 på Advokatsamfundets hjemmeside.

Advokat og udsat for trusler og chikane?

HUSK, at der er hjælp at hente, hvis du som advokat er udsat for trusler og chikane. Som medlem af Advokatsamfundet har du adgang til anonym og gratis psykologhjælp både i form af akut telefonisk krisehjælp og samtaleforløb hos Falck Health Care.

Kontakt Falck Health Care for psykologhjælp på tlf. 70 10 20 12. Du har også mulighed for at få telefonisk hjælp og sparring i Advokatsamfundet. Kontakt Advokatsamfundet for rådgivning på tlf. 33 96 97 98.

Bech-Bruun frifundet i landsretten

"Den her sag har hængt som en sort sky over branchen i årevis, fordi den har været så stor i sin volumen og omtale. Det falder jo tilbage på branchen, når nogen mener, at der var foregået rådgivning, som kunne føre til skatteunddragelse. Og når det så er et af Danmarks absolut største advokathuse og et beløb, som jo er helt uden for normal størrelse i forhold til sådanne retssager i Danmark, så fylder den bare. Derfor er det også glædeligt, når retten – med det forbehold, at dommen kan ankes – kommer frem til, at det har de her advokater så ikke medvirket til."

Andrew Hjuler Crichton, generalsekretær Advokatsamfundet i Politiken 29. april

3244

advokater har møderet for landsretten

SALG AF ALT I BILER, KØRETØJER OG PÅHÆNGSKØRETØJER FRA KONKURSBO, LIKVIDATIONER, DØDSBO ETC.

Sjællands Bilauktion kan hjælpe Jer med
et nemt og hurtigt salg til markedspris.

Vi kan bl.a. hjælpe med:

Afhentning

Klargøring

Opbevaring

Annoncering

Vurdering

Salg på offentlig auktion

"Send os adressen – så klarer vi resten."

Sjællands Bilauktion blev etableret i 1974
og er i dag landets største danskejede auktionshus for biler.
Hver onsdag afholder vi auktion, for såvel professionelle som private.

Folkedomstolen 2022: Tør du låne din bil ud?

For første gang siden 2019 deltager Advokatsamfundet i Folkemødet på Bornholm igen. Og intet Folkemøde uden Folkedomstolen, der i år omhandler en sag om vanvidskørsel og en eventuel konfiskation. En far låner sin bil ud til sin 21-årige søn i den hensigt, at sønnen skal skifte dæk på bilen. Sønnen kører i stedet kap- og væddeløbskørsel i bilen. Skal fars bil konfiskeres?

Det skal retsordførere og medlemmer af Folketinget være med til at bestemme, når retten bliver sat på Folkemødet. De skal som nævninge tage stilling til en fiktiv sag, der er inspireret af de seneste sager om vanvidskørsel. Deltag i afgørelsen og debatten om vanvidskørsel og konsekvenserne heraf, når Danmarks Domstole og Advokatsamfundet arrangerer Folkedomstolen i Allinge.

Spiser dit Spamfilter mails fra Advokatsamfundet?

Vi er blevet bekendt med, at visse spamfiltre desværre kan blokere mails, der udsendes fra Advokatsamfundet som nyhedsbreve. For at undgå at vigtig information går tabt, opfordrer vi til, at du – evt. med hjælp fra en IT-kyndig – whitelister (tillader) alle mails, der afsendes fra domænet nyhedsbrev@advokatsamfundet.dk.

1683

advokater har møderet for Højesteret

VIDENSDATABASEN SKAL OMBYGGES

I efteråret ombygges Advokatsamfundets Vidensdatabase, der blandt andet rummer kendelser fra Advokatnævnet og domme om god advokatskik. Målet er at gøre denne særlige viden mere søgbar og lettere tilgængelig for advokater og andre. Dreyers Fond har bevilget midler til projektet.

121

advokater har fået deres beskikkelse siden nytår

CCBE skal hjælpe EU med sanktioner mod Rusland

I EU-kommissionen har man nedsat en 'Freeze and Seize' Task Force, som skal koordinere implementeringen af sanktioner imod Rusland samt russiske og hviderussiske oligarker.

Da sanktionerne hviler på et retsligt grundlag, og da implementeringen af sanktionerne involverer advokater, har EU-kommissionen valgt at samarbejde med CCBE (Den europæiske sammenslutning af advokatsamfund) og en række eksperter i arbejdet med at sikre en europæisk koordinering af implementeringen af sanktionerne.

Fald i klager hos Advokatnævnet

I 2019 modtog Advokatnævnet 1156 klager. I 2021 er antallet af klager faldet til 786.

Forklaringen er et markant fald i 'åbenbart grundløse' sager, efter der blev indført klagegebyr i 2020.

Grant Compass

En digital løsning som giver fonde mere **overskud** til at dele penge ud

Digital fondsadministration

Fondsarbejde som du kender det. Bare lettere. Slip for ukvalificerede ansøgere og sig farvel til papirarbejdet i et system med indbygget compliance.

"Med Grant Compass kan bestyrelsen fokusere 100% på indholdet i ansøgningerne og ikke på administrative processer."

Eva Hesse Lundström, Forkvinde,
Holger og Ruth Hesses Mindefond

Formueforvaltning for fonde

Formueforvaltning der giver flere fordele til din fond - i stedet for din bank. Spar op til 50% med passiv forvaltning og få mere til uddelinger. I samarbejde med **Nykredit**

"Grant Compass sætter helt nye standarder for digital administration af fonde. Det er den bedste løsning på markedet."

Johan Weihe
Partner, Bech-Bruun

Læs mere på:
grantcompass.com

KALENDER

Følg med i Advokatsamfundets kalender, hvor du finder datoer for frister, arrangementer og uddannelse.

NU Tilmelding til advokatuddannelsen

Kursuslinjer med start i foråret 2023 åbner i løbet af juni måned. Følg med på vores hjemmeside, hvor du også kan tilmelde dig.

19. SEPTEMBER

Retssagsprøve i en fiktiv sag

I efteråret 2022 bliver der afholdt retssagsprøve i en fiktiv sag mandag den 19. september 2022. Læs mere om ansøgningsfrister mm. på vores hjemmeside.

21. NOVEMBER

Retssagsprøve i en fiktiv sag

I efteråret 2022 bliver der afholdt retssagsprøve i en fiktiv sag mandag den 21. november 2022. Læs mere om ansøgningsfrister mm. på vores hjemmeside.

28. JUNI KL. 16-19

Advokateksamen på Københavns Universitet

Eksamen afholdes i universitetets Eksamenshus på Søndre Campus, Njalsgade 76, 2300 København S.

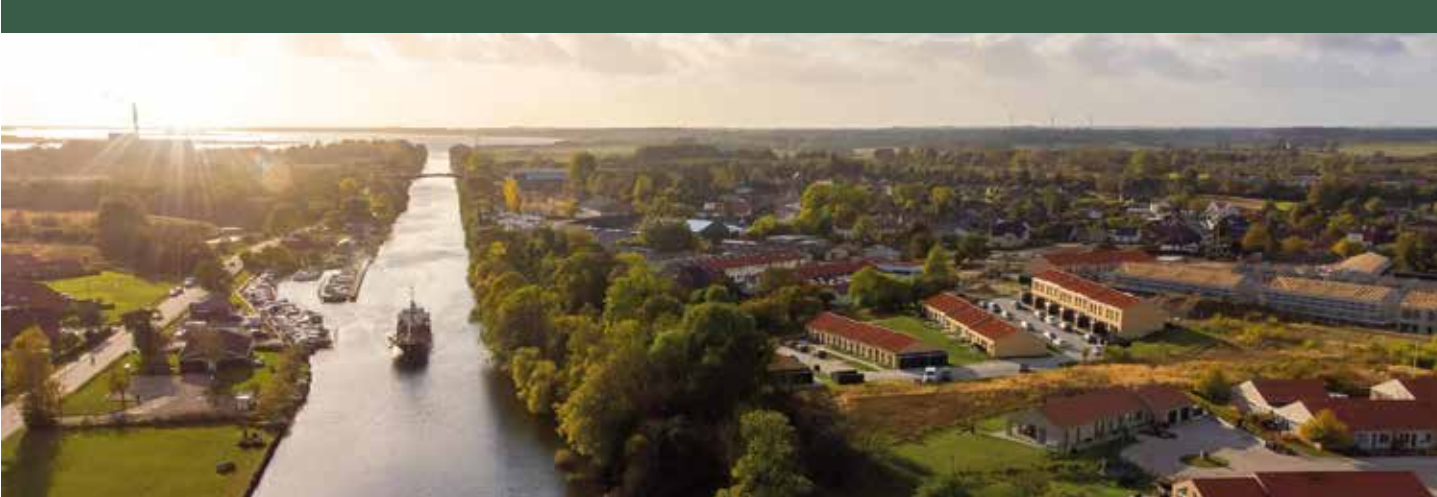
16. – 19. JUNI

FOLKEMØDET PÅ BORNHOLM

For niende gang deltager Advokatrådet i Folkemødet på Bornholm med et spændende og alsidigt program, blandt andet den populære Folkedomstol.

I år i Advokaternes telt i samarbejde med Danske Advokater.

Besøg Advokaternes telt på Nordlandspladsen, B18.

INVESTÉR I BOLIGUDLEJNINGSEJENDOMME

8-12% I ÅRLIGT AFKAST

Vi tror på, at en attraktiv beliggenhed og en professionel ejendomsdrift er grundstenen i en tryk og succesfuld ejendomsinvestering

EN TRYK EJENDOMSINVESTERING

ROOF Management udbyder ejendomsinvesteringer på de bedste beliggenheder i Danmark, hvor vi ser et langsigtet lejepotentiale, og hvor der er grundlag for en sund og positiv drift gennem hele budgetperioden.

Vi lægger stor vægt på en god og gennemtænkt finansieringspakke med afvikling af gæld og attraktiv forrentning af den indskudte kapital.

Vi tager os af alt fra A-Z i din investering, på den måde sikrer vi dig fuld tryk og de bedste forudsætninger for at gøre en god forretning.

Camilla Dalum

CEO hos ROOF Management
og tidligere ejendomsadvokat

INVESTERING AF VSO-MIDLER

Vi tilbyder også investeringer i ejendomsfonde, som er struktureret til investering af VSO-midler.

En investering i en vores fonde er alene nok til at opretholde en VSO-ordning, som ellers står til at skulle afvikles.

Vil du høre mere om vores muligheder for investering med VSO-midler, så er du velkommen til at kontakte os på:

Telefon: +45 53 56 00 05

Mail: cd@roofmanagement.dk

Scan QR-koden til venstre og se vores aktuelle investeringsprojekter.

www.roofmanagement.dk/projekter

ROOF Management udbyder professionelt forvaltede ejendomsinvesteringer i høj kvalitet. Vi strukturerer ejendomsfonde efter gældende regler til fordel for vores investorer. Vi har FAIF tilladelse hos Finanstilsynet.

ROOF Management

Sådan får vi ventetiden ved retten ned

Sagsbehandlings- og ventetiden ved domstolene bliver stadig længere. Det viser Domstolenes seneste årsrapport for 2021. Corona bærer en del af skylden, men en stor del af det efterslæb er ved at være indhentet. Årsagen til, at det bliver sværere at komme for retten, bunder blandt andet i et stigende antal straffesager, samt øget kompleksitet i mange sager, der er med til at rykke de civile sager om bag i køen. Der er brug for flere ressourcer til domstolene, men det er ikke nok, lyder det fra både advokater og domstole. Hvad der mere skal til for at få ventetiden ned, spørger vi om i dette tema.

“Det største retssikkerhedsmæssige problem i Danmark.” Sådan siger flere advokater, der har besvaret Advokatsamfundets seneste retssikkerhedsundersøgelse og henviser dermed til de lange sagsbehandlingstider ved domstolene.

Der er bred enighed om, at domstolene har brug for flere ressourcer. Den tidligere justitsminister kaldte en ny flerårsaftale for domstolenes økonomi for “en af de vigtigste opgaver” på sit bord i 2022, og da Mattias Tesfaye overtog embedet, erklærede han sig enig heri. Senest har statsrevisorerne udtalt kritik af de stigende ventetider, og politisk er der lagt op til, at domstolene skal have et betydeligt løft til efteråret, sådan at alle led i straffesagskæden kan følge med.

Kæden er dog for længst hoppet af, når det handler om de civile sager. Det er så svært at komme til i ordentlig tid, at mange opgiver på forhånd. Den gennemsnitlige sagsbehandlingstid ved civile sager er samlet set 6,3 måneder, men ved flere af byretterne er den over to år. I Aarhus byret topper sagsbehandlingstiden med over 28 måneder på de civile sager, der afsluttes med en hovedforhandling.

Når tvisterne ikke kan løses på anden vis end i retten, er konsekvenserne til at tage og føle på. Virksomheder går konkurs, fordi de ikke kan få deres krav hjem. Borgere kan ikke få anerkendt

arbejdsskader og få tildelt en ofte livsnødvendig erstatning, men står tilbage i uvished med store økonomiske tab eller mén og uden ansvarsplacering. Børn ramt af konfliktfyldte skilsmisser kan ikke få afklaret deres fremtid. Straffesager trækker ud og ofre må i mange tilfælde vente længe på en afgørelse, mens de risikerer at møde deres overfaldsmand på gaden. I andre straffesager sidder sigtede varetægtsfængslede i længere eller lige så lang tid, som de får dom til. Og jo længere sagerne trækker ud, jo dårligere kan vigtige vidners hukommelse ende med at blive, og værdien af partsafhøringer og vidner falder. Det er ikke givende for retssikkerheden.

I Advokatrådets procesretsudvalg har ventetiden til retten længe stået øverst på dagsordenen, særligt med fokus på, hvad man kan gøre for, at de civile sager kan komme længere frem i køen.

“De lider i øjeblikket en status som stedbarnet, som ingen ville have forældremyndigheden over,” siger procesretsudvalgets formand og medlem af Advokatrådet, Nikolaj Linneballe.

Lad retterne selv prioritere

“Det politiske fokus er på sager om personfarlig kriminalitet, og det er også vigtigt og forståeligt, men det må ikke betyde, at civile sager skubbes helt i baggrunden. Det er et helt essentielt

krav, at vi får behandlet alle sager ordentligt og inden for rimelig tid,” siger han.

I procesretsudvalget pågår for tiden et større arbejde med at udvikle et idekatalog til at forbedre og effektivisere processen, blandt andet for småsager.

“Vi er i fuld gang med at se på, hvordan vi kan få et mere effektivt domstolssystem, og om der er mulighed for at foretage forbedringer, som lettere kan få alle civile sager igennem, så borgere og virksomheder igen føler, at de er på retssikkerhedsmæssig grund.”

Nikolaj Linneballe kunne i den forbindelse godt tænke sig, at domstolene selv styrede prioriteringen af sagerne.

“Politisk har man besluttet, at VVV-sager (vold, våben og voldtægt) skal have forrang i retssystemet og behandles inden for 37 dage. Det skubber naturligvis andre sager længere tilbage i køen. Det er åbenlyst, at alvorlige straffesager skal behandles hurtigt, men der er også en del banale sager som værtshusslagsmål mellem gamle kendinge eller lystfiskeren med en kniv i bagagerummet, som bør kunne vente. Man bør kunne sætte retterne fri og overlade den konkrete prioritering til dem, som er tæt på sagerne. Det har vi fuld tillid til, at de kan håndtere,” siger Nikolaj Linneballe.

Der er flere veje frem, og dem arbejder procesretsudvalget for. Samtidig er der enighed om, at hvis

Retsmægling er rigtig godt, men det forudsætter, at der er et hurtigt alternativ, hvis man ikke kan nå et forlig.

Søren Stenderup Jensen

14

ikke domstolene får tildelt de forventede flere ressourcer, bliver det svært. "Retssikkerhed koster. Det skal politikerne indse," siger professor Peter Arnt Nielsen, som er medlem af Advokatrådets procesretsudvalg. Han forsker og underviser blandt andet i civilproces og voldgift, og er selv retsmægler.

"Tilførsel af flere dommere vil hjælpe betydeligt på at få sagsbehandlings-tiderne ned. Domstolene skal både have de rigtige ressourcer, men også et skarpere mindset på, at de er et serviceorgan for samfundet," mener han.

"Domstolene er jo til for os. For virksomheder og private parter. Man mister kunder i butikken, hvis man ikke giver dem god service."

Flere retsmæglings

Peter Arnt Nielsen ser gerne, at domstolene tilbyder flere retsmæglings i civile sager som en del af deres service.

"Det vil hjælpe betydeligt. Nogle gange er virksomhederne ikke klar over mulighederne for retsmægling. Både advokater og dommere skal være mere opmærksomme på det og tilbyde det. Jeg har haft både små og store sager, hvor konfliktniveauet var meget højt. Både i familie- og civile sager lykkes det meget ofte at lave en aftale og forlige sagen. Og det er bestemt også muligt i sager til flere millioner. Det kan domstolene godt gøre meget

mere brug af, for det ville hjælpe på presset," siger han.

Advokat Søren Stenderup Jensen, som fører civile sager hos Sirius Advokater og også er medlem af procesretsudvalget, tager normalt ikke sager for private parter, medmindre parterne er villige til at forsøge sig med retsmægling.

"Det er simpelthen mit vilkår for at tage en sag om for eksempel en nabotvist om støj og svineri, der kan trække ud i årevis, og det er der to grunde til. For det første bliver konflikten kun kørt endnu længere af en retssag, og for det andet så taber du som advokat penge ved at skulle køre de her lange sager med megen forberedelse. Alle de gange, jeg har været til retsmægling med en klient, er striden blevet løst – uden undtagelse. Hvis vi skal vente på en hovedforhandling, går der op til halvandet år," siger han.

Men selvom flere retsmæglings muligvis kan løse en del af problemet, er det stadig skidt for retssikkerheden, mener Søren Stenderup Jensen.

"Det er da totalt utilfredsstillende. Hvis man ikke kan løse en konflikt, så kan dem, der laver balladen, bare fortsætte. Det ville jo virke meget bedre, hvis parterne vidste, at hvis de ikke kan nå til enighed, så er der hovedforhandling tre måneder efter. Retsmægling er rigtig godt, men det forudsætter, at der er et hurtigt alternativ, hvis man ikke kan nå et forlig," siger han og tilføjer:

"Det er ligesom i forældremyndigheds-sager, hvis en af forældrene opfører sig tilstrækkeligt urimeligt tilstrækkeligt længe – så ender vedkommende med at få ret, for nu er der gået så lang tid, hvor den anden forælder ikke har set barnet. Det er lidt den der om igen, hvor systemet ender med at belønne dem, der dybest set ikke spiller med."

Øget specialisering

Peter Arnt Nielsen foreslår også, at en større specialisering hos dommere burde kunne tage noget af presset.

"Det er jo tankevækkende, at advokater er dybt specialiserede i store afdelinger og områder, mens domstolene som de eneste i hele landet holder fast i en generalisering, bortset fra Sø- og Handelsretten."

Nikolaj Linneballe ser også muligheder i flere retsmæglings og kan også godt forestille sig, at en vis grad af specialisering ved byretterne kan afhjælpe problemerne.

"Flere advokatretsmæglings kan aflaste dommerne, og der vil formentlig være nogle fordele i at oprette afdelinger med mere udtalte specialiseringer, som derved kan opnå en mere effektiv sagsbehandlingstid," siger han.

Mere fleksibilitet og samarbejde

Selvom de civile sager er bagerst i køen hos retterne, så er sagsbehandlingstiden på straffesagerne ikke blevet min-

dre. Antallet af sager med domsmænd og nævninge stiger, og sagerne er ofte mere komplekse og med mange tiltalte ad gangen. Så snart der er sygdom eller udeblivelse af blot én person, skal hele sagen udskydes. Vidneafhøringer trækker ofte i langdrag, og det slækker på retssikkerheden for de involverede.

“Jeg oplever næsten dagligt, at vidner ikke kan huske, hvad der er sket for tre år siden,” siger Karoline Normann, forsvarsadvokat og formand for Advokatrådets strafferetsudvalg.

Hun er enig i, at de lange sagsbehandlingstider er et enormt problem, som kræver flere ressourcer ved domstolene, men hun ser også, at der med fordel kunne udvises mere fleksibilitet og samarbejde mellem anklagemyndighed, domstol og forsvarere, når bevisførelsen skal tilrettelægges.

“Vi kan i fællesskab godt blive endnu bedre til at opnå enighed om, hvad der er brug for i den konkrete sag. Skal det tage en halv eller en hel dag? Kan man undvære et vidne eller to, hvis der er sygdom i stedet for udsættelse? Behøver vi at gå hjem i dag, hvis et vidne udebliver osv.? Det kan vi godt blive bedre til.”

Skriv mindre

Søren Stenderup Jensen er i øvrigt utilfreds med, at civile sager kan trække alt for længe ud, både fordi de bliver dyrere, når advokater skal læse op på

dem forfra hver gang, og især når der er pengekrav involveret.

“Det er jo helt frygteligt at blive dømt tre år ude i fremtiden, når du har en procesrente på otte procent. Procesrenten er helt ude af trit med virkeligheden, og det gør jo, at man kan have en interesse i at spekulere lidt i det, hvis man har penge til gode. Det er heller ikke sjovt for den, der skylder penge, at skulle betale den høje rente. Så bliver det en straf i sig selv.”

Søren Stenderup Jensen har desuden et forslag om, at advokatstanden også

bidrager til en mere effektiv proces ved at vende blikket indad, og at der skal skrives mindre til retten, når de forbereder sig.

“Jeg synes, der er en tendens til over de seneste år, at man procederer hele sagen i hvert processkrift – eller nogle gør. Og det gør det hele lidt tungt. Man kunne godt skære igennem med, at den skriftelige forberedelse bliver hurtigere, og at der ikke bliver skrevet så meget. Jeg synes, der bliver skrevet alt for meget om alt for lidt.” ♦

Kalenderen er fuld, men bunkerne er ikke blevet mindre

Foto Jeppe Carlsen

I Glostrup er kalenderen fyldt op for resten af året og stort set 2023 med. Alene udbytteskat-sagerne kræver over 300 juristdage næste år.

Glostrup har for tiden den længste sagsbehandlingstid på Sjælland. Hvad skyldes det?

Der er tre generelle årsager, som gælder for alle retterne. Der er flere længerevarende og ressourcekrævende sager, flere nævningsager, og særligt domsmandssagerne er vokset. Vi bruger 25 procent længere retssalstid på dem, og det skyldes navnlig nogle af de lovændringer, der har været, hvor vi ikke bare skal udmåle straf, men også skal tage stilling til opholdsforbud, skærpede regler om udvisning osv. Sagerne er simpelthen vokset. Det gælder for alle retter.

Det, man så kan gange det med i Glostrup, er at: Vi har en lav gennemførelsesprocent på straffesagsområdet. Vi har en del sager med tiltalte, der ikke møder op. Nogle kan vi fremme, andre ikke, og det er der nogle retssikkerhedsmæssige grunde til, som vi skal holde fast i. Der er også sager, hvor Anklagemyndigheden ikke kan møde på den tilbudte dag. Det betyder noget, hvor mange gange man skal aflyse og omberamme en sag, og hvor mange dage man skal bruge for at få den afgjort, fordi den fylder i kalenderen, indtil den er afgjort.

I 2021 har vi brugt 317 juristdage på længerevarende straffesager – sager, der varer over tre retsdage. I 2022 er der indtil videre berammet 393 dage i længevarende straffesager. Og i 2023 er der indtil videre alene berammet tre

længerevarende straffesager, som er domsmandssager.

Udbytteskat-sagerne er et eksempel på sager, der trækker rigtig mange ressourcer. De udgør tre sager med i alt ni tiltalte, men vi skal bruge 302 juristdage på dem, for vi er nødt til at sætte to jurister på hver af de tre sager.

Til sammenligning kunne der have været 600 halvdagssager i kalenderen, det svarer stort set til et års familieansvarssager, som vi har svært ved at få på inden for rimelig tid. Vi sidder jo nu også og har svært ved at få civile sager på, fordi så mange dage er besat med udbytteskat-sagerne, og vi har andre hastesager, som også presser på.

En anden ting er, at vi løbende har mange ledige juriststillinger. Vi er en stor ret, og mange af vores jurister flytter sig hurtigt til andre retter eller landsretten, fordi de er dygtige - det er vi enormt stolte af. Det skal ikke være anderledes, men det gør, at vi har en del vakancer, som vi hele tiden skal dække ind.

Og så er antallet af de familieretlige sager fordoblet herude i forhold til før den familieretlige reform. Det er ofte sager, som haster, og som i øvrigt skal behandles inden for rimelig tid.

Hvad skal der til for at få nedbragt ventetiderne?

Vi er i gang med at udvikle nogle bedre driftsstyringsværktøjer, så vi kan se,

hvor meget tid vi skal sætte af til de forskellige områder og måle effekten af det, vi gør. De skal hjælpe os med at styre, så vi kan få flere familieretlige- og civile sager på - fordi det er urimeligt, at de sager hele tiden kommer bagerst i bunken. Vi er så småt i gang med at bruge det nu, og jeg glæder mig til at præsentere det for Domstolsstyrelsen.

Jeg tænker, at det godt kan udbredes til andre retter også, når vi får det gennemarbejdet, men det er ikke sikkert, at andre retter har samme behov. Vi har også et lille effektiviseringspotentiale på nogle særlige områder, og det er vi i gang med at sætte i værk, og det gør vi i samarbejde med Anklagemyndigheden. Vi ser også et potentiale på småsagsområdet, men det er noget, der kræver lovændringer.

Inden for de eksisterende rammer har vi gjort alt, hvad vi overhovedet kan for at få lavet så mange sager som muligt. Det er helt afgørende, at vi også får tilført nogle ressourcer.

Selv om vi har fået seks nye jurister i år, så mærker borgerne det ikke, for der er stadig utrolig lang sagsbehandlingstid. Nu kan vi få lidt flere civile sager og lidt flere familiesager på, men det er ikke nok til, at bunkerne forsvinder, og det er ikke nok til, at borgerne mærker, at sagsbehandlingstiden faktisk går ned.

Vil I gerne selv prioritere sagerne inden for VVV-området?

Jeg respekterer fuldstændig politikerens beslutning om at prioritere, hvad

Vi er i gang med at udvikle nogle bedre driftsstyringsværktøjer.

18

retterne skal lave. Men jeg savner lidt en helhedstankegang. Der er meget stort fokus på straffesagsområdet, og det går jo ud over borgernes retssikkerhed på andre områder, hvis vi kun laver straffesager. Vi kan jo sagtens se, hvad der er grov kriminalitet, og hvad der kan vente lidt længere, for eksempel til efter vi har fået løst nogle flere familieretlige sager eller sager, hvor nogle har været udsat for en arbejds-skade eller skal have nogle krav hjem for ikke at gå konkurs. Det er lige så vigtigt, bare for nogle andre mennesker. Det kunne vi godt tænke os at have lidt friere rammer til.

Skal dommerne specialisere sig mere?

Jeg synes, at når man kigger det igen-nem også i de forskellige retter, så er der faktisk en grad af specialisering, hvor nogle dommere for eksempel tager sagerne om økonomisk kriminalitet, fordi de har forstand på dem. Vi skiltes ikke med det på samme måde, som advokater gør, og sagerne bliver også bare fordelt for at få dem hurtigt i kalenderen til den, der nu har tid, men indimellem byttes der om på dommer-nes kalendere på den baggrund. Det vil kræve en stor sagsvolumen og helt anden måde at driftstyre på, hvis man

vil indføre konkret speciali-sering på flere områder.

Hvad kan man ellers gøre for at nedbringe de lange sagsbehandlingstider?

Jeg synes, at småsagsproces-sen er et rigtigt godt sted at sætte ind. Med nogle lov-ændringer, så man får forenklet området. Man kunne måske kigge på, om nogle af de sager, som er egnet til det, kunne blive afgjort på et rent skriftligt grundlag.

Og inden for de eksiste-rende rammer kan man også kigge på at udnytte de mulig-heder for samarbejder, der er med anklagemyndigheden og med Familieretshuset, så man får strømlinet proces-serne mere, og så folk ople-ver både det familieretlige system og strafferetskæden mere sammenhængende.

I 2021 har vi fået 51.000 sager ind og afsluttet 53.000. Det er et stabilt sagsantal. Vi har gnavet en lille smule af bunken. Vi knokler faktisk, og det er jeg helt vildt stolt af. Det kan vi selv mærke, men borgerne kan ikke

mærke det, fordi de kan ikke se det på sagsbehandlingstiden, da sagerne over en årrække har udviklet sig i omfang og kompleksitet, og sagsbehandlingstiden derfor samlet set er blevet længere. ♦

**GENNEMSITLIG SAGSBEHANDLINGSTID
I MÅNEDER, RETTEN I GLOSTRUP**
Almindelige hovedforhandlede civile sager: **21,58**
Straffesager: Domsmandssager: **9,4**
Nævningesager: **8,5**

Retspræsident **KAREN THEGEN**, Aarhus

DER ER IKKE NOGET QUICK FIX

Foto Sarah Nørgaard

**Aarhus byret kæmper med landets længste sagsbehandlingstider.
De store nævningesager tærer på ressourcerne.**

**Aarhus har for tiden den længste sagsbehandlingstid på landsplan.
Hvad skyldes det?**

Vi har et stort antal sager af lang varighed, og vi har fået mange flere nævningesager end tidligere. Det gør jo, at vores dommer-ressourcer bliver brugt meget til de rigtig store sager.

Sagstilgangen er der ingen, der er herre over. Nævningesager og andre langvarige sager er typisk arrestantsager, hvor folk sidder varetægtsfængslet, så der er ikke andet at gøre end at prioritere de sager først, så de bliver behandlet inden for de frister, de skal. Det betyder desværre, at de straffesager, hvor de sigtede ikke er varetægtsfængslede bliver nødt til at vente på, at de andre sager bliver afsluttet.

Hvad skal der til for at få nedbragt ventetiderne?

Der er ikke noget quick fix. I Aarhus er der helt klart for få dommer-ressourcer. Lige nu må vi sige, at selvom vi fik mange penge til at ansætte flere dommere, så er vi i en situation, hvor der ikke er mange, som kan konstitueres som dommere. Vi mangler simpelthen et felt af erfarne jurister, som har afsluttet deres konstitution i Landsretten, og som vil kunne konstitueres som dommere. Retten i Aarhus har indtil 1. august otte fuldmægtige under grunduddannelsen, så det er et problem, som bliver løst over tid, men lige nu er der

ikke nogen hurtige løsninger.

Vi kan ikke gå ud og ansætte løs af flere dommere, selvom der måtte komme flere penge til efteråret. Men det kan vi på længere sigt, for vi gør en særlig indsats for at uddanne vores grunduddannelsesfuldmægtige, så de vil kunne være i stand til at håndtere de mindste af straffesagerne.

Ser du andre muligheder for at effektivisere processerne?

Det, jeg kunne pege på som en forenkling, ville være, at der var en politisk begrænsning på, hvor store sager kan blive. I øjeblikket kører vi en sag om overtrædelse af straffelovens § 191 altså narkotikabestemmelsen, hvor der er 11 tiltalte og derfor også 11 forsvarere. Samt bevogtningspersonale m.fl. Det er et meget stort setup. Det er cirka 50 mennesker, der er til stede ved sådan en hovedforhandling, og der er også to dommere på sagen. Det betyder rigtig meget for os at skulle have berammet sådan en stor sag. Der skal afsættes mange dage. Det ville

være en stor forenkling for os, hvis der for eksempel var et maksimum på fire tiltalte per sag. Det ville betyde, at vi aldrig blev nødt til at udpege to dommere til en sag. Hvis bare en af disse personer er sygemeldt, så skal det hele sættes i bero og udskydes. Og jo større sager, jo større risiko for, at det sker. Det er nok ikke hensigtsmæssigt med et absolut maksimum på antallet af tiltalte i samme sag, men en begrænsning ville medføre en lettelse for gennemførelsen af straffesager.

19

Hvordan går det med de civile sager, har I slet ikke tid til dem?

Vi behandler også civile sager og familieretlige sager. Dem både kan og skal vi også håndtere. Men de indgår selvfølgelig i prioriteringen, når vi har sager, som berammes. Derfor er sagsbehandlingstider på almindelige civile sager også lange.

Skal dommerne specialisere sig mere?

20

En vis form for specialisering kunne der godt være tale om, og det kunne gælde særligt de store sagsområder, for eksempel skatteret og miljøret og den slags. Men for at man kan specialisere sig, skal der jo også være en vis sagsmængde af en bestemt kategori, før det giver mening også at have et speciale. Det er måske i virkeligheden det, der er hindringen for, at der kan være en effektiv specialisering.

Tror du problemet med ventetiden vil løse sig?

Ja det tror jeg helt klart, at det vil, men det afhænger af ressourceindsatsen – det er det vigtigste, men vi har helt klart en bevågenhed på det. Som byretspræsident har det min allerstørste opmærksomhed og prioritet. Hvis der skal ske en nedbringelse af ventetiden i en snarlig fremtid, så kan løsningen være en model med færre tiltalte ad gangen til samme møde. På sigt, når der bliver tilført flere ressourcer til at ansætte flere kompetente dommere, så kan det også løse noget af det. ♦

Vi mangler plads, personale og mere sikkerhed

Foto Sarah Nørgaard

I Horsens byret er det voldssager, der trækker flest ressourcer. Der mangler både plads og personale.

Hvad har I brug for i Horsens for at få ventetiden til retten ned?

Vi har brug for flere hænder og hoveder. Det er det første. Og ikke kun jurister. Vi har også brug for kontormedarbejdere, fordi lige nu sidder vores jurister og laver kontorarbejde i stor stil.

Domstolene skal fortsat spare omprioriteringsbidraget på 1,2 procent om året. Med så lille en ret som Retten i Horsens, hvor der er syv dommere, har vi måttet skære ind til, at vi kun har kontormedarbejdere til at lave de allermost nødvendige ting.

Vi mangler også plads. Vi er ganske enkelt vokset ud af vores lokaler. Sagerne har langt hen ad vejen flere tiltalte og kræver et meget større setup, end man forventede, da retsbygningen blev indrettet. Der er flere store og komplekse sager. Vi kører stort set nævningsager hele tiden, og det gjorde vi ikke før i tiden. Slet ikke.

Hvad er årsagen til den udvikling?

Årsagen er blandt andet, at man politisk har truffet nogle bestemmelser om straffeskæmpelser, der betyder, at hvis man kræver fængselsstraf på mere end fire år, så bliver det nævningsager.

Vi har lige fået to nye retssale. Før havde vi kun én sal, der kunne bruges til mere end en tiltalt. Nu har vi så to nye sale, hvor der kan være mere end en, men det er meget små lokaler, og vi er udfordret af, at der ofte er sager med flere tiltalte, tolke og vidner, og de kommer alle sammen til at være

meget tæt på hinanden, fordi vores sale er små. Det er ikke altid lige trygt, selv om der også er betjente med, når de tiltalte kommer fra fængslet. Jeg kunne godt tænke mig en adgangs- og sikkerhedskontrol. Det er der flere retter, der har, men ikke her i Horsens ret, og vi har en del grimme sager, blandt andet alt hvad der foregår i Enner Mark, statsfængslet.

Kunne du forestille dig, at man delte sager med mange tiltalte op i mindre hold?

Ja, men vi skal passe på. Vores retssamfund bygger på nogle helt klassiske værdier omkring åbenhed, ordentlighed og retssikkerhed, og så er det mærkeligt, hvis man ikke må høre den fulde sag, man skal dømmes på. Vi skal sikre, at vores grundlæggende principper bliver overholdt. Det skal være troværdigt og åbent. Hvis man på forhånd siger til nogen: Du behøver ikke at komme i dag – det vil jeg som retspræsident og dommer have det dårligt med – medmindre vi med sikkerhed ikke kommer til at behandle forhold vedrørende den tiltalte.

Hvad kan man ellers gøre for at nedbringe de lange sagsbehandlingstider?

Jeg synes godt, man kunne godt tale om, hvorvidt noget er for "småt" til at blive indbragt for retterne. Grundlæggende skal domstolene være den primære konfliktløsningsinstitution, og vi skal kunne løse de konflikter, der er i samfundet inden for rimelig

tid, og det kan også være en parkeringsbøde til 500 kroner, der er pålagt med urette. Vi skal sikre, at demokratiet og retssamfundet bliver overholdt, også når det gælder små økonomiske sager. Vi har dog en hel del sager, hvor man godt kunne overveje, om det kan løses ved en mindre proces uden for retten.

Vi bruger også rigtig lang tid på at skrive forklaringer – det, som folk siger i retten. Man kunne overveje, at optage dem og så gemme lydfiler. Det må man ikke, som det er i dag. Vi optager, men det skal stadig skrives, og det tager rigtig lang tid at renskrive de forklaringer. Det kræver en lovændring at ændre det.

Vil I gerne selv prioritere sagerne inden for VVV-området?

Lige nu er det helt store prioriteringsarbejde ikke relevant, for vi er der, hvor alt er "for gammelt", og hvor alt af den grund bør prioriteres nu. Men hvis man selv kunne bestemme, så ville jeg da gerne være indover.

GENNEMSNITLIG SAGSBEHANDLINGSTID I MÅNEDER, RETTEN I HORSSENS

Almindelige hovedforhandlede civile sager: **21,80**

Straffesager: Domsmandssager: **10,3**

Nævningesager: **9,5**

Dagligdagen ved en lille ret som Horsens kan forløbe sådan her: Jeg sender tre dommere ned til en nævningsag. En dommer har grundlovsvagt, en dommer skal til møde i Børn og unge-udvalget, og en dommer skal have møder i Ungdomskriminalitetsnævnet. Så er der ikke en eneste tid til en helt almindelig sag.

Nogle mener, at flere retsmæglinger er vejen frem. Er du enig i det?

Ja. Her hos os har vi utroligt meget fokus på det. Udfordringen ved retsmægling er, at vi lover dem en tid ret hurtigt, og dem har vi jo ikke ret mange af. Jeg kan ikke lade tider i kalenderen stå ledige ret længe. Så vi er også udfordret på, at vi faktisk får flere og flere retsmæglinger. Men jeg er absolut fortaler for, at vi skal konfliktløse. Vi skal ikke kun afsige domme.

Skal dommerne specialisere sig mere?

En af de fineste ting ved domstolene er, at vi har nogle evner som dommere til at lytte og reflektere. Vi skal passe på med, at vi ikke bliver for specialiserede, fordi der ligger et grundmeneskesyn om, at det ikke bare er en sag – men et menneske, der har en sag. Helt konkret i en lille ret som min, vil det ikke være realistisk. Vi har specialisering på ganske få områder, som gør, at man bliver god til netop det felt. Men hvis jeg også skal sikre, at kalenderen er fuldt booket, vil det være farligt at have noget stående åbent til et speciale. Det går ikke her i Horsens. Vi har næsten ingen sager om økonomisk kriminalitet. Vi er primært belastet af

sager vedrørende personfarlig kriminalitet og færdsel. Vi har også mange familieretlige sager, som alle syv dommere tager sig af. Det nytter heller ikke, at enkelte dommere kun skal have familieretlige sager – det kan man ikke holde til.

Hvis I får flere ressourcer til efteråret, hvad skal de så bruges til?

Jeg kunne tænke mig, at vi fik ansat flere jurastuderende, som måske kunne løse nogle af de mindre sager eller i hvert fald stå dommerne så meget bi, at de ikke bruger energi på arbejde, der ikke er egentlige afgørelser. Og så skal vi have flere dygtige sekretærer. Vi har også brug for flere jurister og dommere. Men vi har den udfordring, at der er rift om de unge og dygtige mennesker, så selv hvis vi får en ordentlig pose penge, kan vi ikke garantere, at vi kan få de nødvendige ansatte med det samme. Man kan ikke bare gå i retten og sidde med tre "banditter", før man har en lille smule hår på brystet og kan styre det game, der foregår.

Er der tilstrækkelig med interesse for dommerfaget?

Vi har jævnligt rekrutteringsrunder, men vi kan lønmæssigt ikke konkurrere med det private. Dommerne knokler, og de får ikke det samme i løn, som for eksempel en partner gør i advokatbranchen, og de går heller ikke tidligt hjem, som man troede engang. Det er idealister, der arbejder her. Vi arbejder for retssamfundet. Vi arbejder ordentligt og med kvalitet, og det gør ondt i os nu, for vi er så pressede, at ordentligheden og retssikkerheden er truet. ♦

Retspræsident **CHRISTIAN LUNDBLAD**, Frederiksberg

DET KAN GØRES SMARTERE

Foto Jeppe Carlsen

På Frederiksberg går det generelt godt, men retten er bagud med straffesagerne. Det skyldes særligt mange store sager med flere tiltalte og mange udsættelser.

Hvorfor skal sagerne ofte udsættes?
Vi har i øjeblikket et frygteligt hyr med straffesagerne. Hvis først en forsvarer eller tiltalt har været syg en dag, så skrider hele tidsplanen. Vi kører nogle gange i weekender og eftermiddage fra 16-19 bare for at få dem gennemført. Alene at få sagerne sat i kalenderen, så forsvarer og anklagere kan mødes,

er en udfordring. Det er generelt en udfordring, at vi har disse store sager med mange tiltalte. Antallet af straffesager, der bliver omberammet eller udsat, står for cirka en tredjedel af retsmøderne. Der er tiltalte, der ikke dukker op. Men der er også andre aspekter i det. Det kunne vi godt blive grundigere til at belyse.

Hvad kan man gøre?

En ting er, at i civile sager er der frister for, hvor længe man kan fremkomme med nyt i sagen. Men ikke ved straffesager. Der har man lov til at komme med nyt, lige indtil sagen starter og også undervejs. Der er hele tiden mulighed for at afhøre et nyt vidne, få lavet en mentalerklæring eller en undersøgelse, og det er med til at udsætte det hele i halve og hele år. Straffesager er simpelthen ikke forbedret på samme måde som civile sager,

og det kunne godt være en vej at gå: at sikre, at straffesager også kører i et nogenlunde planlagt forløb. Men det kræver lovændringer.

Gennem de senere år er der udtrykt et stærkt politisk ønske om, at vi særligt prioriterer VVV-sagerne. Min personlige kæphest er, at retterne faktisk selv kan prioritere sagerne, men det er jo et politisk spørgsmål.

Det er vigtigt, at de varetægtsfængslede får deres sag for – de sidder trods alt i fængsel, så det er givet, at vi skal

klare dem først. Men derefter er det nogenlunde lige vigtigt, om man er blevet slået ned på et værtshus, om Peter skal have samvær med begge sine forældre, eller om der er kommet vand i kælderen, som man skal have erstatning for – der er ikke nogen, der har en retssag kørende for sjov. Det er jeg nødt til at sige. Det er hjerteblod for alle.

Jeg har for nylig haft besøg af Folketingets Retsudvalg og fortalt om en overordnet målsætning om at reducere sagsbehandlingstiden over en

bred front – og jeg opfattede bestemt forståelse herfor fra politikerne.

Man kan godt have tillid til, at retspræsidenter ved lidt om, hvad der er behov for. Hvis det viser sig, at en ret gør det dårligt, så skal vi bestemt også stå på mål for det. Alle tal skal være åbne. Ved at give mere frirum og tro på, at det nok skal gå, og at vi nok skal sørge for, at alle sager kommer på – også straffesager, der bliver udsat – så bliver kalenderen brugt bedre.

Sagen er den, at hvis jeg reserverer en

masse dage, og de tiltalte ikke kommer, så er dagene spildt. Det er en tredjedel af alle straffesager, der bliver omberammet eller aflyst. Det er ikke sådan, at tiden ikke kan bruges til noget. Men grundlæggende så er tiden ved omberømmelse spildt og fører til en masse ekstraarbejde for ikke mindst vore kontorfunktionærer. Det ved politikerne godt, ligesom Rigsrevisionen godt ved det.

Kunne du forestille dig, at man delte sager med mange tiltalte op i mindre hold?

Der er et princip i straffeloven om, at alle, der er tiltalte for det samme, som udgangspunkt skal have deres sag behandlet sammen. Det er et godt princip. Men det betyder, at sagen bliver kolossal svær at styre. Jeg mener ikke, det er retssikkerhedsmæssigt uforvarsomt at dele det op. Jeg mener, at det er

det, vi er nødt til gøre. Også fordi det koster rigtig mange penge.

Sagen er kort og godt, at den merbelastning, der er, ved at en masse mennesker skal sidde og høre på noget, der ikke nødvendigvis er væsentligt for dem alle sammen, er enorm. Jeg har lige haft en nævningsag, hvor fem var tiltalte, og den startede med 25 forhold, hvoraf noget var mindre færdselsforseelser. Det duer ikke, at vi skal have fem forsvarere til at høre på ting, som ikke har med dem at gøre. Man må tage noget væk. Hvis de alligevel skal have fem eller seks års fængsel, så er det ret ligegyldigt, om de har kørt med eller uden kørekort. Eller over for rødt eller andre mindre ting.

Der bør ikke være mere end ti tiltalte i en sag, og der bør ikke være mere end 10-15 forhold. Det bliver uoverskueligt for alle.

Hvordan gør man det?

Du kan godt køre en sag om et røveri sammen, og så kan det være, at de tiltalte hver især har lavet andre ting, men det må man holde uden om sagen og så bare køre sagen på det, den drejer sig om for de tiltalte sammen. En anden model er, at vi tager en af de tiltalte ad gangen, og så alt hvad vi har på ham. Det har man i nogle tilfælde været nødt til at gøre alligevel. Det andet bliver alt for besværligt.

Er der andre muligheder?

Domstolene skal altid være en sikker bastion for rettigheder, og at man kan

**GENNEMSNITLIG SAGSBEHANDLINGSTID
I MÅNEDER, RETTEN PÅ FREDERIKSBERG**
Almindelige hovedforhandlede civile sager: **20,02**
Straffesager: Domsmandssager: **6,2**
Nævningesager: **7,2**

få sin sag prøvet i rimelig tid inden for alle slags sager, civile, familie og straffesager. Men det er vigtigt at sætte sig i brugernes sted, og man kan kigge på mange modeller for at effektivisere retssagerne. Det kan gøres smartere, hvis politikerne vil det.

Der er brug for fast track modeller, for eksempel kan nogle småsager klares skriftligt. Vi må overveje – inspireret af USA – at operere i multi door court houses, hvor der er flere tilbud på hylderne – alt efter hvad der er brug for. I dag er det sådan et one size fits all-system, vi har. Men der er ingen tvivl om, at man sagtens kunne gøre noget mere i samarbejde med de respektive brugere.

Nogle mener, at flere retsmæglinger er vejen frem. Er du enig i det?

Retsmæglinger har et betydeligt potentiale. Det har vi arbejdet med i mange år. Man kan godt tilbyde det hyppigere. De fleste er glade for at få den mulighed.

Men hvorfor bliver det ikke tilbudt mere?

Det er en gammel diskussion, vi har

talt meget længe om. I USA er de mere fremme med mediation og retsmægling. Det er langt mere udbredt. De har et såkaldt common law system, hvor der ikke er så meget lovregulering. Det vil sige at det er mere retspraksis i den enkelte sag, der afgør sagen. Der er langt mere usikkerhed, så folk er mere tilbøjelige til at mægle. I Danmark og Europa har vi mere lovgivning. Så når folk først er uenige, så er der ikke altid det samme incitament eller grundlag for at mægle. Der er en kulturforskel. Når det er sagt, så kan vi sagtens gøre mere ved det.

En mægling går ikke ud på at finde det juridisk rigtige resultat. Den går ud på at finde det, som kan løse parternes fulde konflikt, og som de kan leve med. Der er mange dommere og advokater, som mener, at det er noget mærkeligt noget, at man kan finde på en løsning, som man aldrig kunne finde på i en dom. Så man skal også frigøre sig fra sin juridiske måde at arbejde på, og det er ikke alle, som synes om det. I en mægling er det parterne, der taler og ikke advokaterne. Men det er klart, at både ventetiden og omkostningerne gør, at mægling er blevet mere

relevant, end det har været tidligere, så vi skal bestemt gøre mere ved det.

Skal dommerne specialisere sig mere?

Fra et domstolsperspektiv er vi tilfredse med generalistrollen, så vi har alle typer af sager. Jeg tror grundlæggende, at der er en styrke i det. En hel del sager er ikke kun et speciale. En sag om et husbyggeri kan indeholde mange aspekter. Straffe-, skatte- og boligret kan sagtens hænge sammen i en sag, og den generelle juridiske tilgang til det kommer tit til at spille en rolle. Dommeren skal have et juridisk overblik. Vi vil nødig være rigtige specialister, men det er ikke det samme som at sige, at man ikke kunne behandle nogle bestemte sager mere i højere grad i en periode.

Hvad har I mere brug for, for at få nedbragt ventetiderne?

Jeg er privilegeret her i hovedstadsområdet. Vi har fine lokaler og alle de rammer, der skal til. Der er mange ansøgere til stillingerne, og der er ikke den flaskehals, som andre har. Men jeg mangler en håndfuld jurister, hvis jeg for alvor skal have tryk på mine retssager. ♦

**GENNEMSNITLIG SAGSBEHANDLINGSTID
I MÅNEDER PÅ LANDSPLAN**

Almindelige hovedforhandlede civile sager: **20,6**
Straffesager: Domsmandssager: **7,3**
Nævningesager: **8,0**

**ANTAL SAGER MODTAGET
VED BYRETTERNE I 2021**

Straffe i alt: **201.727**
Civile i alt: **43.099**

TOP FEM RETTER MED DEN HØJESTE GEN- NEMLØBSTID FOR HOVEDFORHANDLEDE ALMINDELIGE CIVILE SAGER

Retten i Aarhus	28,27
Retten i Esbjerg	26,45
Retten i Holstebro	24,35
Retten i Kolding	23,07
Retten i Viborg	22,81

Byretterne behandler mere end 97 pct. af alle sager ved Danmarks Domstole.

I 2021 steg de gennemsnitlige sagsbehandlingstider i både civile sager og i straffesager.

Den gennemsnitlige sagsbehandlingstid for domsmandssager, der er blandt de alvorligste straffesager, steg fra 5,6 måneder i 2020 til 7,3 måneder i 2021.

I de almindelige civile sager med hovedforhandling steg byretternes gennemsnitlige sagsbehandlingstider i 2021 fra 18,4 til 20,6 måneder.

domstol.dk

TOP FEM RETTER MED DEN HØJESTE GEN- NEMLØBSTID FOR DOMSMANDSSAGER

Retten i Aarhus	11,8
Retten i Horsens	10,3
Retten i Esbjerg	9,9
Retten i Glostrup	9,4
Retten i Kolding	8,9

HVER TREDJE STRAFFESAG OMBERAMMES ELLER UDSÆTTES

I byretterne gennemføres gennemsnitligt 69 pct. af retsmøderne i straffesager, mens der sker udsættelse i 15 pct. af retsmøderne og omberømmelse i 16 pct. af retsmøderne.

I byretterne er hovedårsagen til omberømmelse og udsættelse af retsmøder tiltaltes eller sigtedes udeblivelse. Denne årsag udgør 13,1 pct. Den næsthyppestående årsag er forsvarerskifte på tiltaltes/sigtedes anmodning (7 pct.), og tredjehyppestående årsag er anmodning fra anklagemyndigheden om yderligere bevisførelse/efterforskning (6,4 pct.).

domstol.dk

Hvor får du en advokatansvarsforsikring til markedets bedste pris og vilkår?

Det gør du hos Danske Advokater. Som medlem har du mulighed for at tegne en advokatansvarsforsikring hos Söderberg & Partners. Forsikringen er specielt udviklet til vores medlemmer, og den giver dig de bedste vilkår på markedet til den bedste pris. Ud over forsikringens almindelige vilkår får du bl.a. følgende udvidelser:

- Tidsubegrænset afløbsdækning (normalt 5 eller 10 år)
- Netbanksdækning på 2 mio. kr. og erhvervsansvar på 10 mio. kr.
- Timedriftstabsdækning
- Retshjælpsdækning

Derudover opnår du som medlem af Danske Advokater normalt en **besparelse på minimum 15 %**. Der er altså gode penge at spare på en rigtig god forsikring.

Et medlemskab af Danske Advokater giver dig også mulighed for at tegne bl.a. kontorforsikring, cyberforsikring, kriminalitetsforsikring og kautionsforsikring hos Söderberg & Partners.

Læs mere om forsikringerne på www.danskeadvokater.dk/forsikring

Advokater skriver meget på arbejde, og for nogle er det at skrive også en livsstil. Mød tre advokater, der er sprunget ud som skønlitterære forfattere.

AT SKRIVE FØLES SOM AT KOMME HJEM

Tekst Nya Vecht Foto PR

Det kan være små ting, der afgør et menneskes skæbne. I Walther Reberniks tilfælde var det forældrenes besvær med en tidligere udlejer og et par ødelagte knæ, der endte med at udstikke hans livsbane som advokat og forfatter.

Walther Reberniks dagligdag er nok lidt anderledes end de flestes. For i øjeblikket kører han to tidskrævende karrierer samtidigt som henholdsvis advokat med speciale i IP-ret og forfatter.

“Jeg er meget langt fra work-life-balance p.t., for i øjeblikket er der lidt for meget af det hele. Jeg er gået en lille smule ned i tid på mit arbejde, men jeg har stadig meget at lave. Så jeg står meget tidligt op om morgenen og skriver i to timer på min fjerde bog, inden jeg tager på arbejde. Når jeg kommer hjem, skriver jeg igen en time eller to. Så der er fuldt tryk på lige nu. Men det gør mig glad,” fortæller Walther Rebernik.

Chikane og smadrede knæ

Kimen til karrieren som advokat blev lagt i barndommen, hvor han oplevede, at hans forældre blev udsat for chikane i forbindelse med fraflyt-

ning af et lejemål, hvorefter de fik hjælp fra en jurist. “Jeg husker, at juristens arbejde gjorde et dybt indtryk på mig. For mig var det fuldstændigt magisk, at han kunne skrive et brev, og så gik alle problemerne væk.” Derudover hjalp den amerikanske advokatserie

nummerplader og retssalsdrama. Eller som Walther Rebernik selv tørt bemærker, så fandt han hurtigt ud af, at der var meget langt fra serierne til den virkelige verden.

Den ramte til gengæld, da han som ellers erfarende skiløber havde et meget uheldigt og lidet flatterende uheld på en skibakke hovedsageligt beregnet til familiens mindste.

Hans forfatterkarriere startede nemlig med noget så banalt som, at han på en skiferie – ovenikøbet på børnebakken – fik ødelagt begge sine knæ, hvilket betød, at han var sengeliggende i en lang periode.

“Jeg tænkte, at enten så er det her bare et sort uheld, eller også er det sendt fra himlen. Og så gik jeg i gang med at skrive, som havde jeg fundet i hælene. Jeg har altid haft skriveriet i maven. Jeg kommer fra en kunstnerisk familie, hvor begge mine forældre er jazzmusikere, så jeg tror egentlig, at mit karrierevalg som advokat nok også har lugtet lidt af oprør og et ønske om noget konservativt frem for det flydende og humanistiske kunstnermiljø, som jeg voksede op i. Skriveriet er nok en tilbagevenden til det. Advokat er noget, som jeg gør, mens skrivning er, hvem jeg er. At skrive føles som at komme hjem,” siger han.

Et øje for et øje

Walther Reberniks historier bevæger sig indenfor krimigenren og har ganske vist en retssag i hver bog, men det er ikke en bærende del af handlingen.

“Jeg ville kalde den genre, som jeg skriver i, Copenhagen Noir. Jeg har gennem mine tyve år som advokat mødt ufatteligt mange spændende mennesker, der har været parate til at berette de mest vanvittige ting, så snart de har hørt, at man er advokat. Man får nok lidt en rolle som en præst. For folk kender jo til det med tavshedspligten. Jeg har på denne måde haft adgang til nogle miljøer og samtaler, som har virket meget inspirerende.

Ikke at jeg har skrevet om det, for det må jeg ikke, men jeg har fået gode ideer,” siger han.

Alligevel kan det ikke undgås, at der er en afsmitning fra Walther Reberniks job.

“Jeg har så absolut retssikkerhedsmæssige dagsordner og samfundskritik i mine bøger. Svigt af børn er også et gennemgående tema i mine bøger, og det er noget, som der næsten altid bliver spurgt ind til. Jeg kan næsten leve med de fleste andre grufuldheder, men svigt og misbrug af børn, det kan jeg simpelthen ikke have. Forbrydelser og straf er også et gennemgående tema i mine bøger. Men vi er nok mere ude i den gammeltestamentlige straf, hvor det er et øje for et øje og ikke den slags straf, som retssystemet og jeg selv som advokat repræsenterer,” griner han.

En blog gjorde udslaget

Walther Reberniks første bog, ‘Jæger’, udkom på det lille forlag Byens Forlag, og ved udgivelsen af hans bog blev der udsendt en pressemeddelelse. Normalt når man er en ukendt forfatter, sker der ofte ikke mere. Men i Walther Reberniks tilfælde anmeldte den tidligere chefredaktør og adm. dir. for blandt andet Fyns Amts Avis og Vejle Amts Folkeblad, Arne Mariager, ‘Jæger’ på sin blog, og så kom den ud i alle lokalaviserne.

“Den anmeldelse, som han gav min bog, var helt fantastisk: “Dansk krimi-debut af internationalt format” og “Fremragende” var nogle af overskrifterne – og der gik ikke mere end en uge, så blev Byens Forlag simpelthen bestormet med henvendelser fra boghandlere. Normalt kommer man ikke ud i boghandlerne, når man bliver udgivet første gang som forfatter, så for mig var det helt vanvittigt at kunne gå ned i Bog & Idé i

Helsingør og finde min bog. Og derefter begyndte de store forlag så at henvende sig.”

Lige nu er drømmen for Walther Rebernik at kunne bruge halvdelen af tiden som advokat og den anden som forfatter.

“Jeg kunne også rigtigt godt tænke mig at skrive nogle serier til tv, og det er på tale, men det tager tid, som er svær at tage fra mit advokatarbejde. Advokatarbejdet er jo mit livsværk, som jeg har opbygget gennem alle årene. Men så ved jeg da, hvad jeg skal bruge min tid på, når jeg går på pension,” smiler han. ♦

WALTHER REBERNIK

Advokat og partner hos NordiaLaw

Beskikket i 2001 (H)

Har fået udgivet tre krimier: ‘Jæger’, ‘Offer’ og ‘Vidne’.

AT VÆLGE ELLER IKKE VÆLGE

Tekst Nya Vecht Foto Jesper Lett

Advokat og forfatter Georg Lett kan lide at være aktiv, og han holder af at skabe, hvad enten det er at bage rugbrød, skrive procedurer eller forfatte skønlitteratur om oprør, valg og kærlighed.

At Georg Letts forfatterkarriere ikke tog sit udspring for 50 år siden, er ifølge en af Danmarks førende procedureadvokater med møderet for både landsret og Højesteret nok meget godt.

“Jeg har altid haft en stor interesse for litteratur, og jeg har altid elsket at skrive. Jeg indså dog mine egne begrænsninger som ung, og hvis jeg læser det, som jeg skrev dengang igennem, var det absolut også det rigtige valg at gå juraens vej,” fortæller Georg Lett tørt om ungdommens skriverier.

Fascineret af Kierkegaard

Der var og er mange jurister i familien Lett, så karrierevalget er egentligt lidt fantasiløst, synes han.

Hans far var højesteretssagfører, hans farfar højesteretsdommer og hans to ældre brødre advokater, og unge Georg Lett endte altså også med at vælge jurastudiet.

“Min vej ind i advokatbranchen var både tilfældig og nærmest forudbestemt. Jeg overvejede at læse litteratur i mine unge dage, men jeg ønskede ikke at ende som gymnasielærer,” siger Georg Lett.

Han blev ikke just grebet af studiet. Selv beskriver han, hvordan han var nået et godt stykke hen på anden del, før det gik op for ham, hvad det egentlig handlede om. Georg Letts tid som fuldmægtig var med hans egne ord frygtelig, og han fandt først sin rette hylde inden for juraen, da han startede som advokat hos Kammeradvokaten.

“I min ungdom var jeg meget fascineret af Søren Kierkegaard og hans fokus på at vælge eller ikke at vælge, hvilket stadig er en tematik, som jeg finder meget interessant. Min bog handler i høj grad om at tage valg. Altså hvad sker der, når man vælger eller ikke vælger? Du har hele tiden valg, men hvordan bruger du de valg? Det er også afspejlet i mit eget karrierevalg; valgte jeg aktivt at læse jura, eller var det fordi, jeg ikke tog et valg, men nok nærmere lod tilfældighederne spille ind, at jeg endte som advokat?”

Opgør med idealiseret kærlighed

Georg Lett begyndte at skrive på sin bog ‘En uendelig affære’ på en skiferie for små ti år siden. Med en arbejdsuge, der på det tidspunkt lå på 70-80 timer, skrev han i døgnets blå timer, altså tidligt om morgenen og sent om aftenen.

“Det har taget ufatteligt lang tid at skrive den bog – særligt når man som advokat er vant til at tænke i timer, så har det været en meget dårlig tidsanvendelse,” smiler han.

Man kunne måske tro, at ‘En uendelig affære’ er en kærlighedsroman, men det er ikke tilfældet.

“Jeg ville nok kalde den et opgør med den idealiserede kærlighed og idealerne efter 68-oprøret. For oprøret og de forandringer, som det medførte, kom til at gennemsyre samfundet. Bogen handler også om, hvor svært det er at blive integreret i en anden kultur. Min hovedperson forelsker sig i en fransk pige, og mange af de problemer og konfrontationer, som de oplever, har rod i de kulturelle forskelle.

Juraen har hårde kår

Selvom jura og skønlitteratur måske ikke umiddelbart har fællestræk, ser Georg Lett mange ligheder mellem de to arbejdsformer.

“Hele arbejdet med sproget såsom ved gennemskrivningen af bogen minder meget om, når jeg skriver responsa og procedurer. Det er også en proces, der går gennem flere personer, og hvor formuleringerne samt sproget gennearbejdes,” forklarer han.

Hovedpersonen i ‘En uendelig affære’ er juraprofessor, for Georg Lett ønskede et genkendeligt univers. Retssikkerheden er også med, for hovedpersonen er ekspert i menneskerettigheder, og dele af udviklingen beror således på hans skuffelse over den manglende interesse for menneskerettigheder fra politisk side.

“Lige netop det afspejler nok min egen skuffelse over, at der gennem de senere år har været en tendens til, at hele Folketinget synes, at menneskerettigheder er en pestilens. Generelt er det hårdt for juraen i dag. Der er næsten ingen departementschefer, der er jurister, for mange politikere opfatter juraen som et benspænd. Nu skal du være cand.scient.pol. eller cand.polit. for at arbejde som embedsmand, for de er vant til at løse problemer, mens jurister blot laver vanskeligheder,” siger Georg Lett. ♦

GEORG LETT

Advokat og partner hos DLA Piper
Beskikket i 1976 (H)
Har fået udgivet romanen ‘En uendelig affære’.

ET PROCESSKRIFT ER HISTORIEFORTÆLLING PÅ NIVEAU MED LITTERATUR

Tekst Nya Vecht Foto PR

Ifølge advokat og forfatter Doga Cansi kan man sagtens bruge kreativ skrivning i de juridiske processkrifter og inddrage retssikkerhed i skønlitteraturen.

Hvis man som Doga Cansi er opvokset med dansk/tyrkisk baggrund, er der tre karrieremuligheder, når voksenlivet rammer: Du kan blive læge, ingeniør eller advokat. Påstanden bliver ganske vist leveret med et glimt i øjet af Doga Cansi, men ikke desto mindre er han selv uddannet og praktiserende advokat i dag.

“Grunden til, at jeg blev tiltrukket af advokatgerningen var, at den er fokuseret omkring mennesker, og hvor søgt det så end lyder, så bidrager man til samfundet. Det tiltalte mig også, at både retorik og debat spiller en stor rolle i arbejdet som advokat. Der er meget socialt i vores fag, og du skal kunne aflæse og forstå andre mennesker for at kunne føre en sag for dem,” fortæller Doga Cansi.

Inspiration fra Aarhus V

Udover sit virke som advokat med speciale i IP-ret er han udgivet forfatter med en roman og tre noveller i porteføljen. For Doga Cansi begyndte skrivekløen allerede at kradse, da han gik i folkeskolen, og inde i tredje år på jura begyndte han at indsende til konkurrencer, hvor man kunne få sin novelle udgivet på et forlag, hvis man vandt.

“Det var omkring 2017, at jeg fik mine første noveller udgivet på den facon. Jeg fik en tro på, at jeg måske kunne lave noget, der reelt kunne udgives. Og så gik jeg i gang med at skrive på min bog ‘Stoppesteder’, mens jeg arbejdede som fuldmægtig,” siger Doga Cansi.

‘Stoppesteder’ foregår i Aarhus V, hvor Doga Cansi selv er opvokset, og handler om en 13-årig drengs overgang til voksenlivet, mens han jonglerer et dobbeltliv

med to forskellige kulturelle baggrunde.

“Min roman er autofiktion, hvor man skriver med afsæt i sig selv og sit eget liv. Det hele bliver meget rå og personligt og ikke mindst unikt. Ingen kan kopiere min bog, da det jo er mit liv og mine erfaringer, som jeg trækker inspirationen fra. Jeg har forsøgt at tilføje så mange specifikke detaljer, som kun folk med min baggrund kan forstå. Når man skriver ultraspecifikt, sker der noget underligt, hvor det pludseligt begynder at blive universelt og relaterbart,” forklarer Doga Cansi.

Kreativ skrivning i processkriftet

For Doga Cansi er jobbet som advokat en stor og integreret del af hans liv, og det smitter unægteligt af på forfatterkarrieren. Der er dog ikke retssalsdramaer på listen over kommende udgivelser, men Doga Cansi kan sagtens forestille sig retssikkerhed som tema med afsæt i sociale forhold, eller hvor det offentlige eller domstolene begynder at spille en stor rolle i den personlige og private sfære.

“Individets møde med de dømmende magter og ordensmagten finder jeg meget interessant,” forklarer han.

Forfattergerningen påvirker også den anden vej, for Doga Cansi ser tydeligt, at der er lighedspunkter mellem måden, han arbejder på, hvad enten det er som forfatter eller advokat, og særligt en velkendt skrivemetode bruger han ofte i sit arbejde som advokat.

“Der er et udtryk inden for den kreative skrivning: ‘Show it – don’t tell it’, hvilket betyder, at du skal vise handlingerne i stedet for blot at beskrive dem med ord. Det koncept kan med fordel også benyttes i et processkrift til en retssag. Hvis du kan vise, at en person har handlet culpøst ved at

Hvis du gerne vil det, så kan du også få det til at lykkes. Du skal sørge for at prioritere det samt tilrettelægge din hverdag og være villig til at gå på kompromis med din fritid.

sætte flere beskrivende ord på handlingen, er det mere overbevisende for en læser, men det er altså også mere overbevisende for en dommer. I en retssag er der for eksempel to forskellige parter, der hver især skal fortælle deres side af den samme historie. Hvordan skriver du det mest overbevisende processkrift, og hvordan vinkler du det bedst, så der kommer størst gennemslagskraft i din sag? Det er jo historiefortælling på samme niveau, som hvis du skriver litteratur. Målet er at overbevise en anden person, og det er grundlæggende ligegyldigt, om det er en skønlitterær læser eller en dommer. Selvfølgelig er advokatjargonen og sproget markant anderledes i processkrifter i forhold til kreativ skrivning, men du skal stadig sørge for korte sætninger, og at hver sætning giver mening, så det ikke bare er unødvendigt fyld,” forklarer Doga Cansi.

På kompromis med fritiden

Mange advokater har en arbejdsuge, der langt overstiger 37 timer og at skrive en roman ved siden af kan virke som en forholdsvis uoverskuelig opgave. Doga Cansi arbejder på et mindre kontor, hvor der ikke er en forventning om plus tres arbejdstimer på en uge, hvilket gør det en del lettere at skrive, understreger han. Det tog ham dog cirka tre år at skrive sin roman.

“Hvis du gerne vil det, så kan du også få det til at lykkes. Du skal sørge for at prioritere det samt tilrettelægge din hverdag og være villig til at gå på kompromis med din fritid. Jeg synes, at det er fedt fortsat at kunne kombinere arbejdet som advokat med at skrive i min fritid. Jeg føler tit, at når man taler om advokater, så er vi alle sammen en specifik type, der kun koncentrerer sig om jura og penge. Og det er en ærgerlig generalisering, for det passer ikke,” pointerer Doga Cansi. ♦

DOGA CANSI

Advokat hos LØJE-IP

Beskikket i 2021

Har fået udgivet romanen ‘Stoppesteder’ samt tre noveller.

Massiv logning strider mod retssikkerheden

Tekst Nya Vecht · Foto Jeppe Carlsen

Hvordan går det med retssikkerheden inden for dit område?

Inden for ansættelsesretten har særligt de nye retsafgiftsregler højnet retssikkerheden ved, at du kan anlægge en sag mod betaling af et lille grundbeløb og først skal betale en større retsafgift i forbindelse med en hovedforhandling. Det har en positiv betydning for den samlede sagsbehandlingstid, men har også bedret mulighederne for at få løst sagerne uden hovedforhandling.

Min største bekymring ligger på persondataområdet, blandt andet fordi vi arbejder med lovgivning, som historisk nærmest ikke er blevet håndhævet, og som er tilføjet nye elementer, der giver mulighed for fortolkning. Persondatabeskyttelse har sin rod i vores grundlæggende frihedsrettigheder og udmønter et demokratisk grundprincip mellem borger og stat, hvor jeg som borger har en ret til at blive skærmet i forhold til statens indsamling af persondata om mig.

Vi ser et voldsomt skred i vores rettigheder i halen på digitaliseringen. Vi har netop fået vedtaget lovgivning, som pålægger teleselskaberne en pligt til massiv logning – altså indsamling – af oplysninger om stort set alle danskeres digitale færden. Det sker med henblik på at fange de få, som krænker vores samfund. Der er simpelt hen ikke proportionalitet mellem så massiv en overvågning af borgere i et demokratisk samfund, blot fordi der muligvis kan være data imellem, der måske kan bruges i et fåtal af sager, hvilket EU-domstolen også har fastslået flere gange – og igen lige efter den danske lov blev vedtaget – strider mod EU-retten. Så kan det godt være, at der stilles retssikkerhedsfokuserede regler op for, hvornår myndighederne må tilgå den enkeltes personlige oplysninger, men de regler kan laves om. Det har vi også set ske, at når den digitale udvikling åbner muligheder for samkøring af

data, eksempelvis til kontrolformål, så åbnes de digitale porte. At eksempelvis teledata om danske borgere findes i så store mængder er desværre voldsomt fristende for myndighederne, og det er fuldstændig uigennemskueligt for borgeren at vide, hvornår ens data bruges og til hvad.

Hvilke udfordringer er de største?

Generelt medfører vores digitaliserede samfund en høj risiko for, at personoplysninger indsamles ulovligt, anvendes ulovligt, er forkerte og medfører meget indgribende samt forkerte afgørelser. Også selvom du ikke har noget at skjule, så ved du faktisk ikke, hvornår en i øvrigt fredelig oplysning alligevel kan indgå i en afgørelse mod dig som borger.

I forhold til logning er udfordringen, at når personlige oplysninger bliver indsamlet så massivt, kan jeg som borger risikere at blive mistænkeliggjort, blot fordi at jeg er på det forkerte sted på det forkerte tidspunkt. Jeg har ikke som borger mulighed for at få indsigt i, hvilken sammenhæng eksempelvis mine teleoplysninger bliver brugt i. Det er fuldstændigt vanvittigt, at en så voldsom overvågning og invasion af privatlivet finder sted i et demokrati, hvis du spørger mig.

Jeg underkender ikke, at den slags kan være meget brugbart i efterforskninger, og det kan også tjene gode kontrolformål. Men i et demokratisk samfund kan man ikke sige, at fordi der muligvis er et fåtal med ondt i sinde, så mistænkeliggør vi alle. For det er jo det, der sker, når man logger og overvåger alle borgere.

Jeg har persondatasager, hvor personoplysninger indsamlet i en specifik sammenhæng er blevet misbrugt i andre sammenhænge. Ofte er det en fejl, men fejl i forbindelse med digitale behandlinger og registreringer kan have uoverskuelige konsekvenser i et digitalt samfund som det danske. Jeg har en sag, hvor der i en ansøgning

RETSSIKKERHEDSSTAFET

I de kommende udgaver af Advokaten sender vi stafetten fra advokat til advokat inden for forskellige retsområder. Her vil de fortælle, hvilke udfordringer de ser for retssikkerheden i Danmark, og hvad man kan gøre for at højne den.

om konfirmationstilskud var nævnt et familie-medlems sygdom. Og ved en fejl blev den oplysning i forbindelse med en aktindsigt sendt videre til en eks-ægtefælle, som valgte at videregive den oplysning til en hel anden myndighed og bruge oplysningen mod den pågældende person. Den oplysning kan ikke slettes fra registrene hos den anden myndighed, selvom den er modtaget ulovligt. Grundlæggende skal vi simpelthen undgå at samle for meget data

I forhold til logning vil mange hævde, at lovgivningen er underlagt demokratisk kontrol, for det er Folketinget, der har vedtaget det. Men som meget anden lovgivning i øjeblikket, så var høringsperioden og Folketingets behandling meget kort i betragtning af det meget omfattende indgreb i den personlige frihed, som blev vedtaget.

Hvad skal der til for at forbedre retssikkerheden?

Vi har et retssikkerhedsmæssigt problem i forhold til at håndhæve reglerne. Det kan godt være, at reglerne faktisk er gode og klare, men de skal håndhæves, før de virker, og den del halter voldsomt.

Inden for persondataområdet har vi ny lovgivning om sanktioner for overtrædelse af reglerne, hvilket skulle gøre efterlevelsen effektiv. Men på grund af vores langsommelige retssystem giver folk tit op på vejen. Inden for netop persondata og det digitale område sker den teknologiske udvikling så hurtigt, at når en håndtering af personoplysninger dømmes ulovlig, så er teknologien langt videre, og uanset kan skaden være omfattende og umulig at "rulle tilbage". Det kan eksempelvis være inden for brug af kunstig intelligens, ansigtsgenkendelse og lignende teknologier.

Før vi får den første afgørelse om lovlig brug af beslutningsunderstøttende digitale systemer inden for eksempelvis børneområdet i kommunerne – hvilket vi blandt andet så i den såkaldte

Gladsaxe-model – vil teknologien være fuldstændig indarbejdet og anvendt i den almindelige sagsbehandling, og vi har som borgere ingen chance for at få rettet op på en ulovlig afgørelse, endsige forstå hvorfor en afgørelse falder ud til et givent resultat, for det ved sagsbehandleren formentlig heller ikke. Det er jo systemet, der siger det.

Jeg er ikke modstander af den teknologiske udvikling, det vil jeg godt understrege. Men vi skal gøre det klogt og med lempe – digitalisering er ikke løsning på alt eller det quick fix, som mange tror. Det er via håndhævelse, at vi får effekt af vores regulering.

Vi skal simpelthen have domstolene til at kunne afgøre sagerne hurtigere. Mit ydmyge forslag er, at vi skal have nogle flere spor eller særdomstole, så man kan fordele de store belastende sager et sted, og de hurtige sager et andet. Kort sagt, så skal effektiviteten inden for domstolene simpelthen op.

Inden for persondataområdet har vi Datatilsynet, der som et ud af to datatilsyn i EU ikke selv kan idømme bøder. Finder det danske datatilsyn, at der er sket en bøde-sanktioneret overtrædelse af reglerne, skal sagen anmeldes til politiet, som derefter skal vurdere sagen, om den skal til anklagemyndigheden osv. Vi fik den første byretsafgørelse om bøde for overtrædelse af GDPR to år efter Datatilsynets afgørelse, som i

øvrigt selv havde været lang tid undervejs. Sagen er anket og skal i øvrigt forbi EU også, da der er et principielt spørgsmål i sagen, så der går mange år, før vi har en endelig dom. Det er retssikkerhedsmæssigt et kæmpe problem, og ikke kun for borgere, forbrugere og kunder, men også for virksomheder og organisationer, som i årevis skal indrette sig på uklarhed om en strafferetlig sanktion og eventuel ret til erstatning. I den konkrete sag skal virksomheden i årevis 'leve' med en risiko for at skulle betale 1,5 mio. kr. i bøde til staten.

Det vil også højne retssikkerheden betydeligt at sikre en effektiv håndhævelse af reglerne, hvis Datatilsynet ligesom i resten af EU kunne idømme bøder direkte og med adgang til hurtig domstolsprøvelse.

Hvem skal have den næste retssikkerhedsstafet?

Jeg vil gerne indstille Thomas Gønge. Han kørte en sag om affaldsgebyrer helt til Højesteret, hvor han vandt. Selvom det kun drejede sig om 937 kroner og 50 øre, gjorde han det, fordi han ville prøve et princip af og sikre retssikkerheden. Sagen handlede om, at erhvervsdrivende var tvunget til at betale et administrationsgebyr for erhvervsaffald, uanset om de brugte kommunens ordning for erhvervsaffald eller ej. ♦

CATRINE SØNDERGAARD BYRNE

Advokat (L), CIPP/E og partner hos Labora Legal
Specialiseret i ansættelsesret og persondata/GDPR.

Har arbejdet med såvel kollektiv som individuel ansættelsesret i 25 år og har rådgivet private virksomheder og organisationer om stort set alle aspekter inden for området. Herudover rådgiver hun om GDPR og har skrevet to bøger om GDPR, hvor den ene kombinerer hendes specialer, GDPR og HR.

ME

VARETÆGTSFÆNGSLINGENS PRIS

Danmark har et skyhøjt antal varetægtsfængslinger i forhold til andre europæiske lande. Vi varetægtsfængsler i flæng, og det er langt fra nødvendigt i alle sagerne, mener Karoline Normann, forsvarsadvokat og formand for Advokatrådets strafferetsudvalg.

Sidste sommer kunne en anholdt corona-demonstrant efter fem måneder i varetægt forlade fængslet med en dom, der blev ændret fra to år til 60 dages fængsel, og derefter søge erstatning for 72 dage som uberettiget frihedsberøvet med udsigt til minimum 71.000 kroner i erstatning. Året før fik en person tilkendt knap 1 mio. kroner for at have siddet uberettiget varetægtsfængslet i 466 døgn i en sag om drabsforsøg, hvor han var blevet forvekslet med en anden. Det er langt fra de eneste sager, hvor personer sidder uberettiget i varetægt i flere måneder og i visse tilfælde år.

Der er menneskelige såvel som økonomiske omkostninger ved at varetægtsfængsle, og de bliver ikke mindre af, at Danmark er et af de lande i Europa, der varetægtsfængsler flest tiltalte og i længst tid. Ifølge tal fra Europarådets seneste rapport om fængselsforhold sidder 41,3 procent af de fængslede i Danmark i varetægt. Til sammenligning sidder der varetægtsfængslet 20,7 procent af de indsatte i Tyskland, 23,3 procent i Norge og 27,7 procent i Sverige.

I Advokatsamfundets seneste retssikkerhedsundersøgelse peger flere advokater på de mange varetægtsfængslinger som et stort retssikkerhedsmæssigt problem.

“Der varetægtsfængsles alt for mange, og forholdene i arresthusene er blevet forringet,” lyder det i svarene fra en advokat. En anden siger: “Reglerne og brugen af varetægtsfængsling – herunder forlængelser – bør løbende efterses og justeres.”

Formanden for Advokatrådets strafferetsudvalg og forsvarsadvokat Karoline Normann er enig, og hun håber på en grundigere undersøgelse af, hvorfor varetægtsfængsling viser sig at være mere reglen end undtagelsen.

“Der er for mange varetægtsfængslinger. Jeg forstår ikke, hvorfor det ikke er muligt for Danmark at efterforske en forbrydelse, når personen er på fri fod, når det åbenbart er muligt for alle de andre lande, vi normalt sammenligner os med,” siger hun med henvisning til det argument, der ofte bruges, når varetægtsfængslingen kræves: at der er risiko for, at sigtede kan påvirke efterforskningen.

For tyndt grundlag

Karoline Normann mener, at tendensen i systemet er, at man hellere vil fængsle for meget end for lidt.

“Det er som om, at når anklagemyndigheden kommer og beder om varetægtsfængsling, så sker det, hvis det er muligt. Men grundlaget for at varetægtsfængsle er ofte for tyndt. Det er især tilfældet i de mindre sager, hvor anklagemyndigheden ganske ofte påberåber sig en påvirknings- eller gentagelsesrisiko, og der skal ikke særlig meget til, før at man vurderer, at der er en risiko for enten påvirkning eller gentagelse.”

I nogle tilfælde kan det fortsatte efterforskningsskridt dreje sig om teledata som en sms besked på en telefon, der allerede er indhentet af politiet, og hvor der skal ske en yderligere udlæsning som en del af bevisførelsen, og hvor anklagemyndigheden mener, der

kan ske påvirkning af vidner, for eksempel den man har sendt beskeder til.

“Så siger man: Det kan godt være, at den sigtede ikke kan lave om på indholdet af sin telefon, men han kan gå ud og påvirke de vidner, han muligvis har skrevet med i forhold til forklaringen på, hvorfor de har skrevet sådan til hinanden. Så er der jo intet stille op.”

For at varetægtsfængsle skal der være en strafferamme på minimum et år og seks måneders fængsel, og en af tre betingelser skal være gældende: At der er risiko for, at tiltalte på ny begår forbrydelser, at der er risiko for at tiltalte kan flygte ud af landet, eller at der er risiko for, at tiltalte kan påvirke efterforskningen. Det er dommerens afgørelse, og der bliver ofte afsagt kendelse om varetægt, selvom en eventuel dom vil betyde mindre end halvandet års fængsel.

Se på de korte

Karoline Normann mener, at der er reelle alternativer til varetægtsfængsling i nogle sager, og at det især er de varetægtsfængslede, som har udsigt til en kortere dom på under et år, man burde se på, og som i mange tilfælde er unødvendigt varetægtsfængslet.

“I de meget alvorlige sager kan det være helt på sin plads med en varetægtsfængsling. Hvis man har kørt rundt med tyve kilo kokain i bagagerummet, eller der er sket personfarlig kriminalitet, hvor folk er afgået ved døden, så ved man som regel godt, at det kan betyde flere års fængsel, og at man skal sidde i varetægt, indtil efterforskningen er færdig, og sagen er

Det har aldrig været meningen, at afsoningen af en forbrydelse skal foregå i varetægt.

berammet. Det er typisk ikke de arresteranter, der kravler på væggene under en varetægtsfængsling. Problemet er de kortvarige varetægtsfængslinger, og de mange forlængelser hver fjerde uge, som ofte sker blandt andet på grund af de lange sagsbehandlingstider. Når de så får en dom, har de ofte udstået straffen men under både dårligere og for samfundet dyrere vilkår, end hvis de havde afsonet deres dom i et almindeligt fængsel frem for et arresthus. Der er påfaldende mange sager, hvor de tiltalte ender med at blive løsladt, når dommen falder, for så har de afsonet,” siger hun.

Selv en kortvarig varetægtsfængsling på et par uger kan have betydelige konsekvenser for en sigtet. Forholdene er dårligere, og der er ofte besøgs- og brevkontrol. Nogle mister både job, bolig og samvær med familien, der ikke kan besøge dem under samme forhold som i et almindeligt fængsel, og som generelt er uegnede for børn.

“Det koster flere skattekroner i varetægt og har større psykiske eftervirkninger. Det ville være meget bedre og billigere, hvis der overhovedet er behov for fængsling, at man sad i varetægt med fodlænke, i åbent fængsel eller bare i et almindeligt lukket fængsel,” mener Karoline Normann.

Tilfældigt og forskelligt

Hun ser også en tendens til, at retterne har forskellige tilgange til varetægt, og at de enkelte retskredse afsiger kendelser tilfældigt og forskelligt.

“Det kan være i mindre alvorlige narkosager og visse voldsager, hvor

sigtede står til en frihedsstraf på under et år eller et halvt år. Det virker nogle gange lidt tilfældigt, om der sker varetægtsfængsling. Man kan gå i retten med en sag i en retskreds, hvor der fængsles, som er fuldstændig identisk med en sag i en anden retskreds, hvor der ikke varetægtsfængsles. Hvorfor er det sådan?”

Retterne skal følge et proportionalitetsprincip, som betyder, at der er grænser for, hvor længe en varetægt må vare i forhold til den dom, der er udsigt til. Karoline Normann mener, at det oftest strækkes til grænsen.

“Der er stor opmærksomhed på fængsling, som nærmest håndteres i strid med hensigten om, at man skal varetægtsfængsles så kort tid som muligt. Det virker tværtimod som om, at man skal være fængslet så længe som muligt. At hvis der ikke er et proportionalitetsproblem, så skal tiltalte være fængslet. Jeg er med på, at proportionaliteten er vigtig, og hvis der ikke er et proportionalitetsproblem, så KAN man

være fængslet, men det er jo ikke fordi, at man så nødvendigvis også SKAL være det. Det er som om, det skal presses til det yderste.”

Kritikken gør sig især gældende, når der er flere tiltalte i en sag, og de er tiltalt for forskellige forhold. En sidder i varetægt, og en anden gør ikke, men berømmelsen bliver trukket ud, sådan at den der sidder i varetægt må sidde, indtil proportionalitetsproblemet bliver aktuelt.

“Nogle gange virker det helt force-ret den måde, retterne tilrettelægger berømmelsen på for at få det til at passe med, at der ikke bliver et proportionalitetsproblem. Så får vedkommende lov til at sidde, selvom sagen ikke er berammet endnu, og derfor kan man godt give fire uger, som man benytter, indtil sagen er endeligt berammet, selvom alle godt ved, at den ikke bliver berammet på den her side af sommerferien. Så kan personen da ligeså godt blive løsladt med det samme. For ellers ender det jo med, at han har været

41,3 % procent af de indsatte i Danmark sidder i varetægt. Danmark er på tiendepladsen over lande i Europa med flest varetægtsfængslede i forhold til indsatte. Overhalet af blandt andet Albanien, Armenien, Monaco, Schweiz og Holland.

Kilde: Europarådets Space I rapport 2022

frihedsberøvet i varetægt for hele sin forbrydelse (hvis han bliver dømt). Og det har aldrig været meningen, at afsoningen af en forbrydelse skal foregå i varetægt.”

Advokaten har forsøgt at få en opgørelse over erstatningsbeløb for de seneste år for uberettiget frihedsberøvelse samt et overblik over, hvor mange arrestanter der bliver løsladt efter dom af den årsag, at de har siddet dommen ud, mens de var i varetægt. Men det er indtil videre ikke muligt for Rigsadvokaten at samle disse tal. Dog henviser de til Finanslovsforslagets budget til erstatninger i anledning af strafferetlig forfølgelse, herunder varetægtsfængslinger, som kan give en pejlning på, hvad det koster samfundet at frihedsberøve uberettiget. Disse beløb dækker ikke kun varetægt, men giver en indikation af, hvad det koster samfundet at frihedsberøve uberettiget. Af budgettet fremgår det, at der er afsat 33,2 mio. kr. årligt fra 2022 og frem til 2025, hvilket er en stigning på knap to mio. kr. fra året før, hvor der i 2021 var afsat 31,5 mio. kr. Det tyder på, at der er en forventning om, at der skal udbetales flere erstatninger for uberettiget frihedsberøvelse, selvom det ikke er alle, der får en erstatning tilkendt.

“Man skal huske, at det langt fra er alle varetægtsfængslede eller frifundne, der kan søge erstatning, hvis systemet for eksempel finder, at de ikke har medvirket til sagens opklaring og bevist deres uskyld, men eksempelvis har dækket over en anden.” siger Karoline Normann. ♦

EN VARETÆGTSFÆNGSLING MÅ HØJST VARE FIRE UGER AD GANGEN MED MULIGHED FOR FORLÆNGELSE

UDVIKLINGEN I VARETÆGT OVER 5 ÅR:

Der blev foretaget knap 3.900 varetægtsfængslinger i 2020, hvilket er det laveste antal set over de seneste fem år. Heraf var ca. 1.400 varetægtsfængslinger langvarige, svarende til cirka 35 procent – hvilket er en stigning på knap fire procent fra året før. Den gennemsnitlige varighed af en langvarig varetægtsfængsling i 2020 var på seks måneder, hvilket svarer til niveauet de seneste fem år.

Kilde: Rigsadvokaten

FAKTA: BETINGELSER FOR VARETÆGTSFÆNGSLING

Under grundlovsforhøret vurderer dommeren, om der er grundlag for at varetægtsfængsle den sigtede. Det kan kun ske, hvis der er begrundet mistanke om, at den sigtede har gjort noget strafbart, som har en strafferamme på minimum et år og seks måneders fængsel, og anklagemyndigheden vil kræve over 30 dages fængsel. Derudover skal dommeren vurdere, om der er en risiko for:

- at den sigtede flygter fra at blive retsforfulgt
- at den sigtede vil begå nye lovovertrædelser
- at den sigtede vil forhindre opklaringen af sagen ved at slette spor eller påvirke vidner eller medgerningsmænd

Kilde: Domstol.dk

ATEA-SAGEN GJORDE MIG TIL EN BEDRE ADVOKAT

Advokat Kåre Pihlmann har gennem syv år og fire retssager været forsvarer for Peter Trans, en af de tiltalte i Atea-sagen, også kendt som Danmarks største bestikkelsessag. Hans klient nægtede at acceptere den oprindelige dom i byretten og blev – efter en hjemvisning af sagen i Højesteret og tilbage til landsretten – frifundet i februar i år. Sagen er i høj grad principiel og har været spækket med juridiske knaster.

Sagen begyndte i 2015 med en række ransagninger og anholdelser. Herunder fængslingen af min klient. Jeg havde fulgt sagen lidt på afstand, fordi økonomisk kriminalitet er mit arbejdsområde, og jeg tænkte, at det kunne være en særdeles interessant sag at komme med på. En dag, da jeg er på vej hjem i bilen, ringer telefonen, og det er Peter Trans i den anden ende. Han har åbenbart fået mit navn og skal høre lidt mere om, hvad jeg er for en, inden han beslutter sig. Jeg husker samtalen ret tydeligt, dels fordi det var en sag, jeg meget gerne ville med på, og dels fordi han ret åbenlyst forventede en salgstale fra mig. Han er erhvervsmand til fingerspidserne, men den dag havde han ringet til en advokat, der er vokset op i Vestjylland, og salgstaler er ikke min stærke side, så jeg sagde det samme til ham, som jeg gør til alle andre: "Jeg kan aldrig love dig et bestemt resultat. Det eneste, jeg kan love dig er, at jeg vil gøre mit bedste."

Han besluttede, at jeg skulle være hans beskikkede forsvarer. Målet stod klart fra start: Min klient var uskyldig og ville have rensset sit navn fuldstændigt.

Forhistorien til sagen var, at Peter Trans stoppede som direktør i Atea i 2014, og året efter startede en it-virksomhed op sammen med flere tidligere Atea-ansatte. Tilmed vandt den nye virksomhed i 2015 et stort udbud hos Region Sjælland i konkurrence med Atea.

Undervejs blev der rejst spørgsmål om, hvorvidt udbudsprocessen var påvirket af det, som den senere straffesag handlede om, nemlig bestikkelse i form af dyre middage og rejser til offentligt ansatte, men det blev afvist af landsretten.

Jeg fik sagens materiale, som er meget omfattende. Det er altid en udfordring at overskue et materiale, som er så kolossalt. Vi taler om tusindvis af sider. Fakturaer, kontoudtog, revisionsberetninger, mails. Man forsøger at rekonstruere et forløb: Hvem vidste hvad, hvornår. Hele mail-korrespondancen bliver trevlet igennem. Det involverer uendeligt mange mennesker, og jeg tror, at SØIK lå inde med omkring 100.000 e-mails.

Sagen indledtes ved Retten i Glostrup i 2017, hvor vi sad cirka 40 dage fordelt over et halvt års tid.

Der var rejst tiltale mod otte personer for i alt 38

forhold, og fire forhold vedrørte min klient. Det drejede sig om bestikkelse i form af to restaurationsbesøg og to rejser til Dubai i 2012 og 2014.

Mange emner blev problematiseret i retten, men særligt middage og udlandsrejser spillede en stor rolle. Dels blev der afholdt en række dyre middage på gourmetrestauranter med deltagelse af personer fra Atea og offentligt ansatte, hvilket rejste spørgsmålet om, hvorvidt middagene havde et omkostningsniveau, der var højere, end hvad offentligt ansatte må deltage i, og om vi derfor havde bevæget os ind i noget strafbart.

Hvordan vurderer man så niveauet? Hvornår er en middag bestikkelse, og hvornår er den repræsentation? Det var en juridisk udfordring, for der var ikke meget retspraksis at trække på. Der er ingen tvivl om, at hvis to private aktører har en betydelig samhandel, så er det ret sædvanligt at gå ud på dyre restauranter, men spørgsmålet er, om det også er ok, når den modtagende part er offentligt ansat. Spørgsmålet var tillige, om middagene havde en forretningsmæssig begrundelse, og hvad vil det egentligt sige? Betyder det, at man skal tale om tekniske specifikationer på produkter, mens man spiser, eller er det også vigtigt, at der bliver opbygget en gensidig relation?

Når man har en stor samhandel, kan det være nemmere – lød argumentet – at få løst de problemer, som opstår, hvis man kender hinanden. Men spørgsmålet var stadigvæk, om man havde spist og drukket for dyrt. Det var et tema, som gik igen i rigtigt mange forhold i sagen.

Derudover var der en lang række rejser til udlandet, som både personer fra Atea og regionen deltog i. Både til Europa og USA, og for min klients vedkommende var det navnlig to rejser til Dubai, som påkaldte sig opmærksomhed. Spørgsmålet var som med middagene, om rejserne havde den fornødne faglige relevans, eller synes realiteten i rejserne at være, at man ønskede at give regionens ansatte en fordel?

For at komplicere tingene yderligere, blev rejserne delvist betalt med et tilgodehavende, som regionen havde oparbejdet hos Atea på en mellemregningskonto omtalt som konto 2840, så anklagemyndigheden gjorde gældende, at regionens ansatte blev bestukket med regionens egne penge, hvilket rejste spørgsmålet

OM SAGEN

Atea-sagen begynder i 2015. Politiet ransager it-virksomheden Atea, Rigspolitiet, Region Sjælland og en række privatadresser, fordi de mistænker Atea for at have bestukket offentligt ansatte med rejser og dyre middage.

I 2017 bliver der rejst tiltale mod otte personer, herunder Atea som virksomhed, for at have givet eller modtaget bestikkelse.

I 2018 falder der dom i byretten. Alle tiltalte bliver dømt for et eller flere af 38 forhold.

Kåre Pihlmann er forsvarer for Peter Trans, tidligere koncerndirektør i Atea. For ham lyder dommen på otte måneders fængsel, heraf fem måneder betinget. Dommen ankes.

I 2019 dømmer landsretten Peter Trans for medvirken til mandatsvig i forbindelse med en rejse til Dubai for to ledere i Region Sjælland. Dommen er nu tre måneders betinget fængsel. Imidlertid begik landsretten en rettergangsfejl ved ændring af subsumptionen uden høring af tiltalte.

I 2020 kommer sagen for Højesteret. Højesteret beslutter at sende sagen retur til landsretten på grund af fejlen.

I februar 2022 falder der igen dom fra landsretten, og Peter Trans bliver frifundet for alle anklager.

om, hvorvidt der tillige kunne være tale om underslæb.

Det, der gør det juridisk spidsfindigt, er, at der rejses en tiltale om bestikkelse med den modtagende parts egne penge, hvilket er noget atypisk.

Min klient kendte ikke noget til konto 2840 før anholdelsen, og første gang han hørte om kontoen, troede han, at det var postnummeret i Holte.

Der var en enorm bevågenhed omkring sa-

gen, fordi den i medierne blev præsenteret som danmarkshistoriens største bestikkelsessag. Der var desuden ikke mindre end to anklagere fra SØIK på sagen, hvilket også siger noget om sagens kompleksitet.

I byretten blev Peter Trans dømt for de to restaurationsforhold. Han blev frifundet for Dubai rejsen i 2012 men dømt for Dubai-rejsen i 2014. Byretten udmålte dommen som en kombinationsdom, hvor der var en betinget del, som ikke skulle afsones og en ubetinget, som skulle afsones, men som var så kortvarig, at den kunne afsones med en fodlænke.

Alle tiltalte i sagen blev dømt, herunder it-direk-

tøren for Region Sjælland, som endte med at få danmarkshistoriens vistnok hårdeste straf for bestikkelse.

Generelt kan man sige, at når folk får en dom i byretten, der betyder, at de ikke effektivt skal i fængsel, så er der mange, der stopper og vælger at sige, ok jeg orker ikke mere. De menneskelige omkostninger er for store, selvom de er uenige i dommen. Men det var bestemt ikke holdningen hos min klient. Så dommen blev anket til landsretten.

Peter Trans var virkelig en udfordrende klient at samarbejde med, fordi han selv var så utroligt godt inde i sagen. Han var vedholdende, ukuelig og utroligt grundig. Jeg har aldrig oplevet en klient, der så aktivt satte sig for at forstå sagens jura. Han udfordrede mig på den og fik mig til at overveje nogle ting, som jeg måske ikke ville have set og overvejet af egen drift.

I landsretten skete der frifindelse for begge restaurantbesøg, og der skete også frifindelse for rejsen til Dubai i 2012, men så skete der det lidt mærkværdige vedrørende den sidste Dubai rejse i 2014, at landsretten siger: Vi frifinder dig for bestikkelsesdelen af tiltalen, for der er ikke noget, der tyder på, at du tog med på turen for at give en gave til nogen. Vi kan også godt se i anklageskriftet, at der er rejst tiltale for underslæb, og vi er enige, når forsvaret siger, at det er den forkerte bestemmelse. Men – siger landsretten – vi mener, at der i stedet for underslæb er tale om medvirken til mandatsvig efter Straffelovens § 280 – som godt nok ikke er nævnt noget sted i anklageskriftet. Og som er en bestemmelse, anklagemyndigheden aldrig har påberåbt sig, og som jeg ikke har forsvaret min klient imod.

Jeg kan huske, at vi fik dommen i juli 2019, mens jeg var på ferie med familien og var meget spændt på resultatet. Der sad jeg så i badetøfler med en dårlig internetforbindelse på en græsk ø og prøvede at finde ud af resultatet.

Det blev en betinget dom på tre måneder for medvirken til mandatsvig. Vi var selvfølgelig glade for frifindelserne, men det blev overskygget af, at der stadig hang en lille sky af skyld tilbage. Det, der navnlig irriterede os, var, at han var blevet dømt for en anden forbrydelse end det, vi havde forsvaret ham imod. Vi gik i tænkeboks

og overvejede, om man egentlig kan det? Må landsretten godt ændre bestemmelsen? Kan man ændre subsumptionen i anden instans uden at give den tiltalte lejlighed til at kommentere på det? Det er der en ikke særligt hyppigt anvendt bestemmelse om i Retsplejelovens § 928, som, tror jeg, kom som en overraskelse for de fleste. Bestemmelsen siger, at hvis landsretten vil ændre subsumptionen, så skal landsretten være sikker på, at den tiltalte har haft lejlighed til at kommentere på det.

Så skrev vi til Procesbevillingsnævnet og bad om lov til at gå i Højesteret. Det måtte vi godt. For § 928 har levet en hensygnende tilværelse i mange år. Jeg tror næppe, at den har været påberåbt før, så der var noget principielt på spil, og det er jo blandt andet det, som Højesteret er sat i verden for at afklare.

I Højesteret var spørgsmålet så, om Højesteret skulle forholde sig til sagens materielle indhold, hvilket vi helst ville, så vi ikke skulle igennem det hele en gang til, eller om Højesteret alene skulle vurdere, om der var begået en rettergangsfejl, som kunne begrunde, at sagen skulle hjemvises og gå om. Det brugte vi et par dage på i august 2020.

Det er altid spændende at være i Højesteret, men oplevelsen bar præg af, at det var højsommer, og der er ikke aircondition. Jeg har været i Højesteret cirka tyve gange, og jeg har aldrig oplevet, at der er blevet givet kappefri. Der var meget varmt. Men det var bare på med kappen og svede tran. Da jeg var færdig, tog jeg cyklen direkte hjem, smed habitten, sprang i et par shorts, cyklede til stranden og løb ud i Øresund.

Kort tid efter kom afgørelsen, hvor Højesteret sagde, at de ikke ville forholde sig til det materielle i sagen, men mente, at der var begået en rettergangsfejl, og det kan ikke afvises, at det kan have haft en betydning, hvis tiltalte kunne have kommenteret på den ændrede subsumption, og derfor hjemviste de sagen.

Så kørte sagen igen i Østre Landsret. Det var en speciel oplevelse. Jeg har aldrig tidligere oplevet at få en hjemvisning i Højesteret, hvilket betød, at nu sad vi med sagen for fjerde gang.

Min klient var stadig fyr og flamme efter syv år, fordi han ville frifindes. Han ville rense sit navn. En af de ting, der var noget tricky, da vi stod i

landsretten igen-igen var, at Højesteret jo havde fastholdt frifindelsen for bestikkelsesdelen. Begrundelsen for frifindelse i bestikkelsesdelen var, at Peter Trans ikke havde givet nogen gave, og hvis man ikke har givet en gave eller en fordel, hvordan kan man så dømmes for underslæb? Underslæb betyder lidt forsimplet, at man tager noget, som man har fået betroet. Kan man dømme for mandatsvig eller underslæb, samtidig med at man skal respektere den tidligere dom, der siger, at der ikke er givet en fordel? Det var der nogle udfordringer i at få til at hænge sammen.

Og kunne man overhovedet bruge mandatsvigs-bestemmelsen, eller skulle man i virkeligheden have rejst hele Atea-sagen som en bedragerisag? Det var faktisk vores synspunkt. For at illustrere det i min procedure i landsretten, så lavede jeg et anklageskrift, der viste, hvordan en bedrageritiltale kunne være rejst. Det er første og nok også sidste gang, at jeg har kastet mig ud i at lave et anklageskrift, men jeg synes, det havde en pædagogisk pointe, navnlig fordi det viste, hvor svært det i virkeligheden kan være at bryde med den rammefortælling, som den indledende sigtelse og tiltale sætter for sagen: Er sagen overhovedet startet det juridisk rigtige sted?

Der var så meget jura proppet ind i den procedure, at vi forventede, at der ville gå i hvert fald fire uger, inden dommen ville komme. Men da vi var færdige med proceduren først på eftermiddagen, sagde retsformanden: Der afsiges dom i morgen kl. 14. Dommerne var åbenbart ikke i tvivl. Så kan man selvfølgelig både begejstres og bekymres. Det var nok mest bekymring, der gjorde sig gældende hos min klient, navnlig da vi stod på fortovet ude foran landsretten og så domsmændene gå hjem. Voteringen skulle ikke fortsætte til midnat.

Men dommen var en fuldstændig frifindelse. Jeg gav min klient beskeden, mens han sad i et fly på vej over Atlanterhavet. Jeg ved, at det var en helt kolossal forløsning for ham efter at have levet under det pres i syv år. Et pres, som havde fået en lang række ret mærkbare konsekvenser for ham gennem årene. Når man er tiltalt for bestikkelse, så er det jo ikke det samme som at blive tiltalt for en hastighedsovertrædelse

eller et cykeltyveri. Bestikkelse er enormt stigmatiserende. Det er hårdt for en mand, som er vant til at færdes på direktionsgangene, nyder en høj grad af respekt og har bygget et navn og en karriere op over en lang årrække, og så pludselig bliver han stemplet som korrupt. Men efter syv år kunne han vaske det sidste af sig. Det var en enorm lettelse.

Atea-sagen er helt klart en af de sager, som har gjort mig til en bedre advokat. Den faglige udfordring var så kvalificeret, at jeg kom ud i nogle hjørner af juraen, som jeg ikke har været ude i før. Det er frustrerende som advokat at forlade din vante ramme, men det er også den slags sager, der gør, at du bliver bedre i stedet for bare at falde tilbage på gentagelsen.

For mit eget vedkommende var dommen både en faglig tilfredsstillelse og en lettelse. Jeg var først og fremmest glad på Peter Trans' vegne, men efter at have brugt flere tusinde timer på sagen, herunder aftener, weekender og ferier – mit sidste møde med klienten sluttede ved midnattid et par dage inden proceduren i landsretten – var det nærmest bevægende at høre de for en forsvarer smukkeste ord i det danske sprog: Thi

kendes for ret: Tiltalte frifindes. Så er det hele indsatsen værd.

Vi har fået en masse spændende principielle afklaringer af Atea-sagen. Det, vi kan udlede, er blandt andet noget omkring grænserne for bestikkelse. Hvornår har en ydelse en karakter, der gør, at man er på den forkerte side af bestemmelserne. Der er trukket nogle streger i sandet. Der er sket ret klare afgrænsninger af, hvilke former for middage man må deltage i, og der er også sket en afklaring af, hvad for en type rejser man må deltage på, og hvilke krav der er til det faglige indhold på de ture. Så er der også sket en afklaring af navnligt landsrettens muligheder for at ændre subsumption, og undervejs afklarede landsretten også en forældelsesproblemstilling, som ingen havde berørt før. Det er nogle af de væsentligste punkter, man kan tage med sig fra Atea-sagen.

For vores vedkommende er sagen dog ikke helt overstået endnu, da der fortsat henstår en erstatningssag. Den er heller ikke helt ukompliceret, for hvordan sætter man beløb på syv år gennem retssystemet, omgivelsernes mistanke om korruption, og cirka 80 retsmøder? ♦

KÅRE PIHLMANN

Forsvarsadvokat. Jurist fra Aarhus Universitet i 1999.
Advokatbestalling og møderet for landsret i 2002.
Møderet for Højesteret i 2007. Næstformand for
Landsforeningen af Forsvarsadvokater. Arbejder
udelukkende med strafferet, navnlig sager om økonomisk
kriminalitet. Har i 12 år undervist i strafferet på
universitetet og afholder løbende strafferetlige kurser for
advokater, offentligt ansatte og jura-studerende.

MARKANTE SAGER

I en artikelrække "Min sag" møder vi nogle af de advokater, der har stået i spidsen for bemærkelsesværdige sager. Hvad var de juridiske knaster, hvordan var det at føre sagen, og hvad har de taget med sig videre. Har du ført en kendt sag, og vil du gerne dele dine erfaringer fra sagen med kolleger, så skriv til ifr@advokatsamfundet.dk.

Få styr på anti-hvidvask dokumentation med advocomply

- automatiseret opslag i CVR
- automatiseret opslag i PEP-listen
- automatiseret opslag i sanktionslisten
- automatiseret indhentelse af ID

www.advocomply.dk

En del af Pingo Documents

konkurser.dk

- Salg af konkursboaktiver på netauktion over 14 dage
- Over 60.000 potentielle køberemner
- Advokatfaglig baggrund med 15 års erfaring
- Vi står for hele salgsprocessen
- Afregning via vores klientkonto

Auktioner P/S

• Tlf. 39 29 19 00

• info@konkurser.dk

Strandvejen 60, 2900 Hellerup

Retsstat eller tryghedsstat?

ALEX VANOPSLAGH
Retsordfører, Liberal Alliance

En populistisk retspolitik styrker staten på borgernes bekostning. Det er på tide at råbe vagt i gevær og gå til modangreb på regeringens undergravning af retsstaten.

Helt tilbage til Immanuel Kant har det været en bærende søjle i europæisk tænkning om det gode samfund, at statsmagten ikke bare kan udøve magt, som den ønsker, men derimod er bundet af lovmæssige begrænsninger og processer. Borgerne kan som udgangspunkt gøre med dem selv og deres ejendom, hvad de vil, og de kan bruge retssystemet til på fair vis at afgøre tvister mellem hinanden og mellem dem og staten.

Det kalder vi for en retsstat, og det er et revolutionerende ideal. Men retsstaten er i virkeligheden ikke særlig demokratisk. Hvis man lagde retspolitik ud til folkeafstemning, ville det stikke af i øst og vest efter folkets sympatier. Den ene forbryder ville få livstid, den anden ville gå fri. Nogle ting ville blive forbudt, andet ville blive tilladt. Nogle ville miste alt, andre ville få i pose og sæk.

Men det er den anden side af den gyldne mønt, vi kalder det liberale demokrati: Retspolitiske principper er den myndige borgers værn mod politikere og myndigheder, der ikke kan styre sig, især når de har folkestemningen i ryggen.

Og det er noget af det mest afgørende for et frit og anstændigt samfund som Danmark.

Men retsstaten er under angreb. Tænk bare over de sidste mange års skandaler. Tibetsagen, logning af danskernes telefondata, minkskandalen, sms-sletning, mørklagt tiltale mod politikere og embedsmænd, og sådan kunne jeg blive ved.

Mette Frederikssens politik er styret af det hensyn, at staten skal stå stærkere over for borgerne – koste hvad det vil på principkontoen.

Hun står for det, jeg har kaldt tryghedsstaten. Her er det systemets opgave på alle måder at maksimere befolkningens tryghed. Både via omfordeling

og retspolitik skal der slås hårdt ned på alt, der kan forstyrre trygheden. Og prisen betaler borgerne ved, at deres retssikkerhed, privatliv og mulighed for at kigge magthaverne i kortene står svagere og svagere mod den almægtige tryghedsstat.

Retsstaten er grundlagt på det princip, at borgernes liv i videst muligt omfang skal leves uafhængigt af magthaverne, og at brug af statsmagten er sidste udvej for at løse et problem. For magt korrumpere, og absolut magt korrumpere absolut.

I regeringens tryghedsstat forholder det sig omvendt – her er brug af statsmagten den første og bedste løsning på snart sagt alle problemer. Og til stor applaus for de vælgergrupper, hun har indrettet sit politiske projekt efter at lefle for.

Men tryghedsstaten opstod selvfølgelig ikke ud af den blå luft efter regeringsskiftet i 2019. Den er kulminationen på mange års glidebane i retning af en mere populistisk retspolitik, der sætter statens styrke til at "gøre noget" over retsstatens principper. Logningen af danskeres teledata er stået på i årtier, uanset regeringens farve, og terrorpakkerne indført under Anders Fogh har rykket grænserne mellem borgernes privatliv og statsmagtens snigende øjne.

Derfor vil tryghedsstaten ikke forsvinde den dag, Mette Frederiksen ikke længere er statsminister.

Hvis vi skal have genoprettet respekten for retsstaten som den bærende søjle i Danmarks politiske orden, kræver det et ihærdigt arbejde både på Christiansborg og i resten af samfundet for at imdegå og kritisere populistiske beslutninger, der undergraver retsstaten.

Det kæmper jeg for hver dag. ♦

KOM MED TIL

Danske Advokaters Kongres 2022

23. september 2022

Danske Advokater, Valencia, Vesterbrogade 32, 1620 København V.

Program

09:00 - 10:00	Registrering og morgenmad
10:00 - 12:00	Generalforsamling
12:00 - 13:00	Frokost
13:00 - 13:15	Ny bestyrelse samt præsentation af eftermiddagens program
13:15 - 14:00	Paneldebat: Den moderne advokatvirksomhed
14:00 - 14:15	Pause
14:15 - 15:00	Hvad forventer de unge advokater? v/ Rasmus Thingholm
15:00 - 15:15	Pause
15:15 - 16:00	Grundrettigheder i lyset af Covid-19 v/Jens Elo Rytter
16:00 - 16:15	Pause
16:15 - 17:00	Rigsrettens rolle i demokratiet v/ Anne Birgitte Gammeljord og René Offersen
17:00 - 17:15	Overrækkelse af AdvokatKODEKS-prisen
17:15 - 18:30	Champagne og tapas

Pris og praktisk information

Tilmeld dig inden den 30. juni til 1.250 kr. ekskl. moms. Derefter er prisen 1.500 kr. ekskl. moms.
Du får 4 kursuspunkt for din deltagelse.
Kongressen er kun for medlemmer af Danske Advokater.

Læs mere og tilmeld dig på www.danskeadvokater.dk/kongres

DANSKE
ADVOKATER

Internationale domstole og verdens forandring

Tekst Mikael Rask Madsen, professor og centerleder for Danmarks Grundforskningsfonds Centre of Excellence for Internationale Domstole, Det Juridiske Fakultet, Københavns Universitet

Det er nok de færreste jurister, der ikke har bemærket, at international ret har fået en ny og mere central betydning over de senere årtier. En væsentligt drivkraft i den udvikling har været internationale domstole, som har bidraget med en udvikling af en egentlig international retspraksis. Flere domstole er kommet til, og flere konflikter løses nu foran de internationale domstole.

54 Mens der for tre årtier siden blot var en håndfuld internationale domstole, er der nu femogtyve. Og der er formentlig flere på vej. Der er for eksempel et udpræget behov for oprettelsen af en international domstol for pirateri. Internationale domstole er også blevet langt mere aktive end tidligere. Af de knap 50.000 domme afsagt af internationale domstole er mere end 90 procent afsagt efter afslutningen af den kolde krig. Og der er med sikkerhed mange tusinde flere i støbeskeen. Ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol alene er sagspuklen for øjeblikket på godt 60.000 sager. Internationale domstole har også forandret sig fra at være mellemstatslige organer til nu også at dømme i sager indbragt af individer, foreninger og erhvervsdrivende. Og i visse sammenhænge opererer internationale domstole som de facto højesteretter for retlige spørgsmål inden for deres jurisdiktion. Det er næppe en overdrivelse at påstå, at det i højere og højere grad er blevet relevant for jurister på tværs af undergrupperinger at forholde sig til de udviklinger, der foregår ved internationale domstole. Ikke blot af international nysgerrighed og engagement, men ganske enkelt for at fastslå, hvad retstilstanden er i Danmark, eller finde inspiration til retlige argumenter foran danske domstole. Trenden er i hvert fald rimelig klar. Flere og flere konflikter løses

foran internationale domstole, ligesom internationale domstole i dag står helt centralt i udviklingen af regionale integrationsprojekter fra Europa til Afrika og Latinamerika.

En ny juridisk verdensorden

Den rolle, som internationale domstole spiller i dag, begyndte at tage sin form allerede i begyndelsen af det 20. århundrede. Den første egentlige internationale domstol var den Centralamerikanske Domstol, som blev oprettet i 1907 og virkede indtil 1918 fra Cartago i Costa Rica. Det var dog først i 1922 med etableringen af Den Faste Domstol for Mellemfolkelig Retspleje (PCIJ) i Haag, i kølvandet på en altødelæggende verdenskrig og som led i de bestræbelser, der samtidigt foregik omkring etableringen af Folkeforbundet, at idéen om international justits for alvor slog igennem. PCIJ begyndte sit virke med et vist momentum, blandt andet med en række vigtige sager om territorialafgrænsninger, herunder afgrænsningen af det danske territorium i Østgrønland. Men den krise, som ramte Folkeforbundet i det følgende årti, fik snart også konsekvenser for Domstolen. Under Anden Verdenskrig gik den mere eller mindre under, men genopstod så i 1945 som Den Internationale Domstol (ICJ), denne gang som led i oprettelsen af de Forenede Nationer.

Det var også i den umiddelbare efter-

krigstid, at spirene blev sået til den orden af internationale domstole, som i dag er et fast indslag i international ret og politik. De to krigsforbrydertribunaler i Nürnberg og Tokyo var på mange måder vigtige forløbere for de processer, der som en indirekte konsekvens af den Kolde Krigs afslutning ledte hen imod først en række ad hoc krigsforbrydertribunaler og siden Den Internationale Strafferetsdomstol (ICC) i 2002. Den væsentligste nyudvikling i efterkrigstiden i denne sammenhæng var dog ikke den internationale strafferet – det var idéen om regional integration, som i den europæiske sammenhæng introducerede noget nyt, nemlig overstatslige institutioner og domstole.

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD) og EF-Domstolen (EFD) blev begge etableret i slutningen af 1950'erne. Disse to regionale internationale domstole kom ikke alene til at spille en afgørende rolle i den videre europæiske integration, men også den judicialisering af international ret og politik, som kom til at præge europæisk integration. Denne judicialisering kan ikke blot aflæses i det voksende antal af internationale domstole, men også en markant vækst i sagsmængden foran disse to domstole. Det er på den baggrund, at Europa – og særligt EU – i dag fremstår som en art juridisk super power, hvis magt består i defineringen og retliggørelsen

af en lang række samfundsforhold på internationalt niveau.

Globaliseringen af regionale domstole

Europæiske jurister gjorde en grundlæggende opdagelse i efterkrigstiden, som reelt hører til det 20. århundredes væsentligste nybrud. Med konceptualiseringen – og realiseringen – af idéen om supranational ret skabte de et politisk og juridisk værktøj, der viste sit værd i både pacificeringen af det mørke kontinent, Europa, og dets slående økonomiske vækst i efterkrigstiden. I det lys er det næppe overraskende, at det blev de to europæiske internationale domstole, EMD og EFD, der i praksis er blevet det institutionelle udgangspunkt for den videre udvikling af internationale domstole, og ikke for eksempel Den Internationale Domstol i Haag.

Der skulle dog gå noget tid, før udviklingen slog igennem. Den Kolde Krig underminerede reelt muligheden for en mere generel international judiciel udvikling. I 1979 blev den Interamerikanske Menneskerettighedsdomstol dog oprettet og moduleret over EMD, ligesom Beneluxdomstolen oprettes i samme årti og efterlignede EFD. Den sidste internationale domstol, der så dagens lys i 1970'erne, var El Tribunal de Justicia de la Comunidad Andina, der, som vist af politologen Karen Alter, langt hen ad vejen kopierede EFD og dens retspraksis.

Men vi skal hen til efter afslutningen på den Kolde Krig, før udviklingen for alvor tager fat. I 1990'erne opstår der en lang række nye regionale internationale domstole, hvorefter langt hovedparten er stærkt inspireret af de to oprindelige europæiske domstole. For eksempel domstolen for The Common Market for East African States (COMESA) og domstolen for West African Economic and Monetary Union (WAEMU), men der er også andre væsentlige udviklinger. I samme årti blev to nye globale domstole oprettet, Havretsdomstolen og WTO's Domstolsfunktion. Disse to domstole følger et institutionelt spor, der bedst kan beskrives som en gråzone mellem international voldgift og traditionel international retspleje. Sidst, men ikke mindst blev den internationale judicielle portefølje udvidet ganske væsentligt med oprettelsen af de internationale krigsforbrydertribunaler for Rwanda og eks-Jugoslavien i slutningen af 1990'erne.

Fra 2000 og frem fortsætter denne samme udvikling og med samme vækstrate. Reelt kan man følge de samme spor fra de to europæiske domstole ved en lang række regionale afrikanske og latinamerikanske domstole, ligesom at Mercosur domstolen i Latinamerika følger i slipstrømmen på WTO. Endeligt oprettes Den Internationale Strafferetsdomstol i 2002 på baggrund af erfaringerne fra

krigsforbrydertribunaler for Rwanda og Jugoslavien.

En verden af internationale domstole

Denne historiske skitse af fremkomsten af internationale domstole indikerer en klar sammenhæng mellem geopolitisk forandring og rekursen til international retspleje som løsningsmodel. De væsentligste internationale domstole er reelt alle opstået lige efter storpolitiske omvæltninger: Efter Den Første Verdenskrig, Den Anden Verdenskrig og afslutningen på Den Kolde Krig. Den aktuelle geopolitiske forskydning fra Vest mod Øst og med BRIK-landenes tiltagende rolle kan i den sammenhæng bedst aflæses i WTO's gennembrud som global organisation med juridisk gennemslagskraft. Et gennembrud, hvor BRIK-landene spiller helt centrale roller.

En anden væsentlig udvikling er, at den geografiske spredning af internationale domstole er slående uens. Mens ICJ, WTO og Havretsdomstolen er egentlige globale domstole (men dog alle med sæde i Europa), så er langt hovedparten af internationale domstole regionale. Mens debatten omkring international rets europæiske ophav og sammenhæng med europæisk imperialism forbliver både ophedet og uafsluttet, så viser denne korte internationale judicielle udviklingshistorie, at regionale internationale domstole stort set udelukkende findes i de

MIKAEL RASK MADSEN

Mikael Rask Madsen er professor ved Det Juridiske Fakultet, Københavns Universitet og Centerleder for iCourts – Danmarks Grundforskningsfonds Centre of Excellence for Internationale Domstole. Han er uddannet jurist og sociolog fra henholdsvis Københavns Universitet og l'École des Hautes Études en Sciences Sociales i Paris, hvor han også forsvarede sin afhandling. Han har forsket og undervist ved en lang række universiteter, herunder Sorbonne, Oxford Universitet og New York Universitet. Han er modtager af Eliteforskerprisen og Carlsbergfondets Forskningspris.

særlige regioner af verden, hvor europæisk retskultur har særligt fodfæste fra kolonitiden. Dermed antydes ikke, at internationale domstole er udtryk for europæisk neo-imperialisme, men snarere at disse lande strukturelt set er særligt receptive for denne udbygning og videreudvikling af juraen, som internationale domstole medfører.

I den større globale kontekst, hvor særligt mindre og økonomisk sårbare nationalstater i tiltagende grad er udsatte, er der næppe megen tvivl om, at regional integration og domstole i mange tilfælde træder til i stedet for større, mere føderale statskonstruktioner. Det er på samme måde, at Europa i dag er integreret omkring supranational ret som en art føderalisme med andre midler. Dette forklarer måske også, hvorfor USA er stort set fraværende i denne historiske fremskrivning af udviklingen af internationale domstole. Det var ellers USA, anført af Præsident Roosevelts Secretary of State Elihu Root, der var en af hovedkræfterne bag først etableringen af den Centralamerikanske Domstol i 1907 og siden skabelsen af Den Faste Domstol for Mellemfølelig Retspleje (PCIJ) i 1922. Siden kom Morgenthau's realisme til at dominere synet på international ret i Washington. Men i det større globale politiske og juridiske perspektiv agerer USA reelt som en overordentligt velintegreret region. Den amerikanske Højesteret har

tillige en international juridisk gennemslagskraft, der går langt ud over dens umiddelbare nordamerikanske jurisdiktion, og den kan på mange måder anskues som en art de facto international domstol.

Den væsentligste observation, som udviklingen af internationale domstole giver anledning til, angår dog ikke deres særlige fodfæste i Europas gamle interessesfærer, om end det har geopolitiske implikationer. Det mest slående ved denne historie er de retsområder, som internationale domstole i dag i tiltagende grad er med til at regulere. Med ganske få undtagelser så opererer internationale domstole inden for tre helt fundamentale områder for samfundsudviklingen: økonomi gennem international handelsret, frihed gennem internationale menneskerettigheder og straf gennem international strafferet. Internationale domstole er med andre ord med til at reformulere, hvad der på mange måder var grundstenene i formationen af nationalstaten – men på internationalt niveau. Dermed er de utvivlsomt helt centrale institutioner for skabelsen af internationalt samfund.

En verden i forandring

I dette lys er det næppe overraskende, at fremvæksten af internationale domstole også har affødt en vis skepsis og endda direkte modstand. På vore breddegrader er begrebet

domstolsaktivisme i dag nærmest blevet synonymt med EU-Domstolen og EMD og deres dynamiske retsudvikling. Ifølge kritikerne er demokratiet ved at blive overtrumfet af en ny klasse af denationaliserede internationale dommere, som lever i en afsondret juridisk verden uden føling for konsekvenserne af deres transnationale retshandlinger. En mere systematisk analyse af internationale domstole og deres praksis i sammenhæng med særligt samfundsudviklingen siden Anden Verdenskrig synes dog at pege på, at alt dette er en anelse mere kompliceret. Mest paradoksalt viser det sig faktisk, at internationale domstole i mange henseender er blevet nødvendige forudsætninger for både et fungerende liberalt demokrati og marked i en mere og mere globaliseret verden. Noget kunne således tyde på, at væksten af antallet af internationale domstole blandt andet er drevet af behovet for at finde retlige svar på et nyt og højere niveau i en stadigt mere globaliseret verden, hvor der er et tiltagende behov for at regulere og stabilisere det globale samfund. Internationale domstole er i sociologisk forstand kerneaktører i institutionaliseringen af det globale samfund – og i juridisk forstand med til at konstituere det globale samfund ved at sætte fælles rammer og principper for global interaktion på stadigt flere samfundsområder. ♦

DREYERSFOND

Søg legat nu

Ansøgningsfrist 15. juli

Filantropi for advokater og arkitekter siden 1976

Dreyers Fond støtter projekter og initiativer, hvis formål er at fremme advokat- og arkitektstandens udvikling og samspil med samfundet.

Prioriterede områder er brancheudvikling, videreuddannelse og formidling. Se eksempler på projekter, udvekslingsophold samt rejser og søg støtte på Dreyersfond.dk

Dreyersfond.dk

Advokaters adfærd på sociale medier

Tekst Nina Hjelm Ellinghaus, specialkonsulent i Advokatnævnet

En uheldig venneanmodning til klientens modpart. En YouTube-video om en konkret sag optaget i en S-togskupé. En modpart, der blev hængt ud med navn og adresse i en Facebook-gruppe. Mulighederne – men også faldgruberne – kan være mange, når man som advokat vælger at benytte sig af sociale medier. Advokatnævnet har i en række nyere kendelser behandlet nogle af de problemstillinger, som kan opstå, når advokater færdes på sociale medier.

Sociale medier som Facebook, LinkedIn og YouTube kan være nyttige værktøjer, når advokater ønsker at skabe synlighed omkring deres faglighed eller deltage i samfundsdebatten. Når man som advokat færdes på sociale medier, skal man dog være opmærksom på, at ens ytringer hurtigt bliver spredt til en bredere kreds. Advokater skal derfor være bevidste om at iagttage hensynet til de involverede parter, når de omtaler konkrete sager online.

Det følger af De Advokatetiske Regler pkt. 5.1, at advokaten skal behandle alle oplysninger, denne modtager som led i sit virke, med fortrolighed. Advokaten har dog som udgangspunkt kun tavshedspligt i relationen til sin egen klient, hvorimod det oftest vil være modparten, der klager til Advokatnævnet over advokatens ytringer på sociale medier. I disse tilfælde skal ytringerne i stedet bedømmes efter De Advokatetiske Regler pkt. 17.1 om, at advokaten ikke må gå videre, end berettigede hensyn til varetagelse af klientens interesser tilsiger.

Ved vurderingen af, om et opslag på sociale medier er uberettiget, lægger Advokatnævnet ifølge praksis blandt andet vægt på, om det ville være muligt for en udenforstående at identificere den sag eller de personer, der omtales i opslaget.

I Advokatnævnets kendelse af 1. marts 2022 (sagsnr. 2021-2583) havde en advokatfuldmægtig delt en video af sig selv på sin YouTube-kanal. Videoen var optaget i et S-tog, og den synligt begejstrede fuldmægtige omtalte i videoen et processkrift, som han på vegne af faren i en forældremyndighedssag havde indleveret til Familieretten samme dag. Modparten i sagen var mor til de i sagen omhandlede børn og havde under sagen gjort gældende, at både hun og børnene havde været udsat for vold fra faren. Hun klagede til Advokatnævnet, fordi hun ud fra oplysningerne om processkriftets længde, antal bilag og datoen for indlevering kunne identificere sin sag.

Advokatnævnet udtalte i sagen, at den fuldmægtige bevægede sig på en hårfin grænse, når han ytrede sig til en bredere kreds på sociale medier i relation til en konkret sag. Dette gjaldt i særlig grad i en familieretlig sag som den foreliggende, hvor der ofte er tale om et højt konfliktniveau og udsatte klienter, og hvor der gælder en særlig pligt for advokaten til ikke at bidrage yderligere til konfliktoptrapning eller i øvrigt at udvise en adfærd, som af modparten kan opfattes som krænkende. Advokatnævnet fandt, at indholdet og tonen i YouTube-videoen manglede den professionalisme og saglighed, som man må kunne forvente af

en advokatfuldmægtig. Advokatnævnet frifandt dog efter en samlet vurdering den fuldmægtiges principal vedrørende dette klagepunkt og lagde i den forbindelse særligt vægt på videoens generelle indholdsmæssige karakter samt på, at det måtte anses for usandsynligt, at en udenforstående ville kunne identificere den underliggende sag.

På samme vis frifandt Advokatnævnet ved kendelse af 18. november 2021 (sagsnr. 2021-1551) en advokat, som på sin egen Facebook-profil havde delt et opslag, hvori han omtalte en formandsbeslutning i en anbringelsessag, som han førte for et forældrepar mod en kommune. I opslaget kritiserede han kommunens varetagelse af sagen. Et forældrepar, som advokaten repræsenterede i en anden sag mod kommunen, kunne ud fra nogle konkrete omstændigheder identificere den sagsbehandler, som stod bag formandsbeslutningen, og de kommenterede på opslaget med bemærkninger om sagsbehandlerens manglende kvalifikationer. Kommunen indgav på den baggrund klage over advokaten.

Advokatnævnet lagde ved afgørelsen særligt vægt på, at det måtte anses for usandsynligt, at en udenforstående uden forudgående kendskab til sagen kunne identificere de pågældende forældre eller barnet i sagen på baggrund af opslaget. Den omstændighed, at

advokatens andre klienter kunne identificere, hvem der var sagsbehandler i den i øvrigt anonymiserede sag, kunne ikke føre til en ændret vurdering.

Principalens ansvar for advokatfuldmægtiges opslag på sociale medier

I den ovenfor omtalte kendelse af 1. marts 2022 var det ikke advokaten selv, men dennes fuldmægtige, der lagde en video op på sin egen YouTube kanal.

Det følger af De Advokatetiske Regler pkt. 7, stk. 2, at principalen er ansvarlig for, at autoriserede advokatfuldmægtige handler i overensstemmelse med de advokatetiske regler. Det følger dog af Advokatnævnets praksis, at principalen ikke er ansvarlig for fuldmægtigens handlinger, der ligger helt uden for rammerne af forventelig adfærd. I sager om advokatfuldmægtiges ytringer på sociale medier kan det være relevant at overveje, om opslaget ligger inden for rammerne af forventelig adfærd.

Fælles for de hidtidige sager har været, at principalen på en eller anden måde har haft kendskab til eksistensen af den YouTube-kanal/Facebookgruppe, hvor ytringerne er fremkommet, eller at den fuldmægtige gennem sin omtale af kontorets konkrete sager på sociale medier kan siges at have medvirket til at promovere advokatkontoret eller principalen.

I Advokatnævnets kendelse af 23. marts 2018 (sagsnr. 2017-2910) fandt nævnet, at en advokatfuldmægtig groft havde tilsidesat god advokatskik ved sine ytringer i flere indlæg på Facebook. Den fuldmægtige var medlem af en Facebook-gruppe inden for det retsområde, som advokatkontoret beskæftigede sig med, og den fuldmægtiges principal var administrator for denne Facebookgruppe. Den fuldmægtige omtalte i flere opslag en verserende retssag, hvor hun udtalte sig meget kritisk om modparten og dennes datter. Hun delte desuden i gruppen en byretsdom i sagen i ikke-anonymiseret form, således at modpartens fulde navn og adresse fremgik.

Advokatnævnet lagde ved bedømmelsen vægt på, at karakteren af ytringerne, den sammenhæng og det forum, de fremkom i, samt hyppigheden heraf, havde udsat modparten og hendes datter for en unødigt krænkelse. Nævnet lagde desuden vægt på, at delingen af byretsdommen gjorde det muligt for en bred kreds af modtagere i Facebookgruppen at identificere modparten og hendes datter. Advokatnævnet tildelte på den baggrund under henvisning til principalansvaret principalen en sanktion for grov tilsidesættelse af god advokatskik. Kendelsen er stadfæstet ved Retten i Roskildes dom af 6. juni 2019.

Under sagens behandling ved domstolene gjorde principalen gældende, at ytringerne havde fundet sted i den advokatfuldmægtiges fritid og derfor ikke var omfattet af principalansvaret. Retten udtalte hertil, at den omstændighed, at de fremsatte ytringer og offentliggørelsen af dommen skete i den fuldmægtiges fritid, ikke kunne medføre en anden vurdering. Retten lagde herved vægt på, at principalansvaret ikke alene er begrænset til arbejdstiden, og at den fuldmægtiges ytringer mv. var blevet fremsat i direkte forlængelse af hendes arbejde som advokatfuldmægtig og på en facebookside, som hun var ordstyrer for netop i kraft af sin ansættelse hos advokaten.

Hvornår er et opslag på de sociale medier sket som led i advokatens virksomhed?

En anden problemstilling, som kan være relevant ved vurderingen af, om en advokat har tilsidesat god advokatskik, er, om det pågældende opslag på de sociale medier overhovedet er sket som led i advokatens virksomhed.

Retsplejelovens § 126, stk. 1, og De Advokatetiske Regler finder kun anvendelse på advokatens adfærd som led i sin advokatvirksomhed. Er adfærd sket uden for advokatvirksomhed i forretningsforhold eller andre forhold af økonomisk art, falder forholdet

i stedet under retsplejelovens § 126, stk. 4, hvorefter adfærden blot ikke må være uværdig for en advokat. Øvrig adfærd uden for advokatvirksomhed er ikke omfattet af advokatreglerne.

I sager som de ovenfor omtalte, hvor advokaten deler et opslag på sin virksomhedsprofil eller i øvrigt omtaler konkrete sager, som han varetager som led i sin advokatvirksomhed, giver dette spørgsmål som regel ikke anledning til tvivl. Der kan dog være situationer, hvor advokatens rolle er mindre klar.

I Advokatnævnets kendelse af 27. september 2018 (sagsnr. 2018-819) havde en advokat, som også var politisk aktiv, slået en video op på sin politiske Facebook-profil. I videoen introducerede han indledningsvis sig selv med en række titler, herunder advokat og politiker for det pågældende parti. Senere i videoen beskyldte han en anden navngiven advokat for blandt andet at oplære revolutionære fascister. Uanset, at advokaten i videoen

præsenterede sig selv som advokat, fandt Advokatnævnet, at ytringerne på Facebook ikke var fremkommet som led i hans advokatvirksomhed, jf. retsplejelovens § 126, stk. 1. Da ytringerne heller ikke vedrørte forretningsforhold eller andre forhold af økonomisk art, jf. retsplejelovens § 126, stk. 4, afviste Advokatnævnet klagen efter dens beskaffenhed.

Venueanmodninger til modparten og deling af billeder ude af kontekst

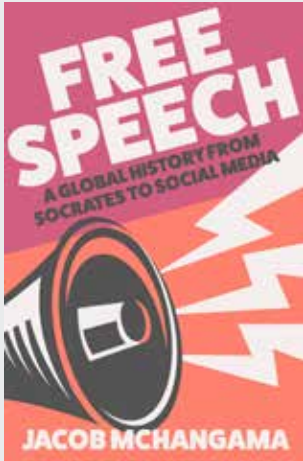
Det er ikke kun i kraft af sine ytringer, en advokat kan komme galt af sted på sociale medier. Også andre typer online adfærd har været behandlet af Advokatnævnet.

I nævnets kendelse af 29. oktober 2021 (sagsnr. 2021-2026) var en advokat kommet til at sende en venueanmodning på Facebook til sin klients modpart. Advokatnævnet lagde til grund, at anmodningen beroede på en fejl, og frifandt advokaten.

I Advokatnævnets kendelse af 30. september 2019 (sagsnr. 2019-1244) havde en advokat på sin LinkedIn-profil med over 21.000 følgere delt et billede af en vinflaske med en ejendomsmæglerkædes navn på etiketten. Sammen med billedet delte advokaten seks fotos af skimmelsvamp og beskrev en sag, hvor der var fundet skimmel i advokatens klients ejendom. Advokatnævnet fandt, at advokaten med sit opslag var gået videre end berettiget til varetagelsen af sin klients interesser. Nævnet lagde i den forbindelse blandt andet vægt på, at billedet af vinflasken var opslået sammen med fotos af skimmelsvamp i ejendommen, således at det for modtageren var nærliggende at udlede, at ejendomsmæglerkæden havde et ansvar i den forbindelse. Nævnet lagde desuden vægt på, at advokaten kunne have formidlet sit budskab uden henvisning til vinetiketten, og at opslaget blev bredt ud til en bredere kreds af modtagere. ♦

Ved vurderingen af, om et opslag på sociale medier er uberettiget, lægger Advokatnævnet ifølge praksis blandt andet vægt på, om det ville være muligt for en udenforstående at identificere den sag eller de personer, der omtales i opslaget.

INTERVIEW MED FORFATTEREN

FREE SPEECH - A Global History from Socrates to Social Media

Jacob Mchangama
220 kr. / 528 sider
Basic Books

Hvorfor har du skrevet en bog om ytringsfriheden?

Jeg har valgt at skrive om ytringsfrihedens historie for at skabe en bedre forståelse for, hvad det reelt er for nogle principper, som står på spil, og hvilken betydning ytringsfriheden har. Det er en vigtig debat i en digital verden, hvor internet og sociale medier har betydet, at flere og flere bliver konfronteret med spørgsmålene om ytringsfrihedens grænser, hvilket også efterlader et spørgsmål om, hvem der egentlig skal bestemme over dem. Jeg tog desuden et bevidst valg om at skrive min bog på engelsk, da jeg gerne vil sætte diskussionen i en global kontekst og derved nå et bredere publikum.

Hvem er bogen henvendt til?

Den er henvendt til alle, der har en interesse i spørgsmålet om ytringsfriheden, dens historie og som ønsker at forstå, hvad principperne går ud på, og hvorfor det er vigtigt, at vi værner om dem.

Hvad er de vigtigste pointer i bogen?

Den udvikling, der er sket inden for den digitale kommunikation, betyder, at der er nye grupper, som herigennem nemt får muligheden for at henvende sig til offentligheden udenom de traditionelle gatekeepers, der ellers har reguleret den offentlige sfære. Derudover er ytringsfriheden aldrig nogensinde vundet. Ytringsfriheden er til stadighed ikke en ting, som man kan tage for givet. Desuden er den de svages mest værdifulde våben, for ytringsfriheden har været en ekstrem stærk kraft for undertrykte grupper, der derigennem har kunnet opnå lighed, respekt og tolerance.

Hvad er den største udfordring for ytringsfriheden politisk?

I demokratier synes jeg, at der er en tendens til, at man tager alle de gode ting ved ytringsfriheden for givet og fokuserer ensidigt på problemerne og forsøger at løse dem med reguleringer og begrænsninger. Det ser jeg som en kur, der er værre end den sygdom, man forsøger at helbrede.

JACOB MCHANGAMA

Advokat og direktør i Justitia og har udover sin cand.jur. en mastergrad i menneskerettigheder og demokratisering fra European Inter University Centre. Han har siden 2005 undervist i internationale menneskerettigheder på Københavns Universitet og har også i en periode undervist i folkeret.

EJERLEJLIGHEDSLOVEN og normalvedtægten med kommentarer

Kristian Dreyer m.fl.

915 kr. / 398 sider

Karnov Group

Bogen kommenterer Ejerlejlighedsloven såvel som normalvedtægten. Den indeholder både kommentarer til bestemmelserne, men giver dig også en vis grundlæggende indføring i de spørgsmål og emner, som bestemmelserne, der kommenteres, relaterer sig til. Fokus er lagt på det foreningsretlige, for det er typisk her, at tvisterne og de mange daglige spørgsmål opstår.

GRUNDLÆGGENDE DATABESKYTTELSESRET

Hanne Marie Motzfeldt

550 kr. / 446 sider

Djøf Forlag

Reglerne i EU's databeskyttelsesforordning er i dag præciseret i en række retningslinjer, vejledninger, udtalelser og afgørelser fra Det Europæiske Databeskyttelsesråd og Datatilsynet, ligesom en række domme er afsagt siden 2018. Bogen gennemgår de væsentligste dele af den almindelige databeskyttelsesret under inddragelse af dette, nyere materiale.

MARKEDSFØRINGSRETEN

Peter Møgelvang-Hansen m.fl.

795 kr. / 816 sider

4. udgave / **EX Tuto Publishing**

Bogen er en samlet fremstilling af de regler, der sætter grænserne for virksomheders markedsføring, herunder anvendelse af varemærker og andre forretningskendetegn. Bogen inddrager den unionsretlige regulering, inklusive retspraksis fra EU-Domstolen, New Deal for Consumers og forhold vedrørende markedsføring i EU's indre marked.

**DANSKE FINANSIELLE
KRISER SIDEN 2000**

Finn Østrup
812,50 kr. / 592 sider
Karnov Group

**DANSK SELSKABSRET 3
Interessentskaber**

Søren Friis Hansen m.fl.
1835 kr. / 868 sider
4. udgave / Karnov Group

**DEN JURIDISKE METODE
- en introduktion**

Erik Werlauff m.fl.
550 kr. / 250 sider
3. udgave / Djøf Forlag

**ESSAYS ON THE OPTIONAL SOCIETY
and a Letter Concerning Inclusion**

Peter Hulsrøj m.fl.
295 kr. / 336
Ex Tuto Publishing

**HVIDVASKLOVEN
med kommentarer**

Hans Fogtdal m.fl.
1200 kr. / 874 sider
2. udgave / Djøf Forlag

**KOMMENTERET STRAFFELOV
Speciel del**

Thomas Elholm m.fl.
1350 kr. / 891 sider
12. udgave / Djøf Forlag

**KONKURRENCELOVEN
med kommentarer**

Jacob Pinborg m.fl.
2200 kr. / 1660 sider
5. udgave / Djøf Forlag

**KREDITAFTALER
OG EJENDOMSFORBEHOLD**

Hans Helge Beck Thomsen m.fl.
600 kr. / 316 sider
3. udgave / Karnov Group

PRIVATVEJSLOVEN

Louise Heilberg m.fl.
1000 kr. / 573 sider
Djøf Forlag

SOCIALFORVALTNINGSRET

Jon Andersen
750 kr. / 703 sider
8. udgave / Djøf Forlag

**THE BUSINESS JUDGMENT
RULE IN DANISH LAW**

Søren Bergenser
395 kr. / 224 sider
Ex Tuto Publishing

YOUR PRIVACY IS IMPORTANT TO US!

Restoring Human Dignity
in Data-Driven Marketing
Jan Trzaskowski
395 kr. / 352 sider
Ex Tuto Publishing

| Aktuel Jura

NYHED!

Markedsføringsretten, 3. udg.

Peter Møgelvang-Hansen, Thomas Riis
& Jan Trzaskowski

ISBN: 978-87-420-0048-9 | Udgivet: Marts 2022
Sider: 816, indbundet | Pris: 795 kr. inkl. moms

NYHED!

**Smart contracts
– aftaleret og blockchain**

Peter Istrup

ISBN: 978-87-420-0058-8 | Udgivet: Maj 2022
Sider: 432, indbundet | Pris: 595 kr. inkl. moms

NYHED!

Your Privacy Is Important to Us!

Jan Trzaskowski

ISBN: 978-87-420-0042-7 | Udgivet: November 2021
Sider: ca. 352, indbundet | Pris: 395 kr. inkl. moms

FÅ MERE VIDEN på www.extuto.dk

ExTuto

NYHED

Online-bogpakke inden for strafferet

Få adgang til 18 strafferetlige online-bøger
– direkte til din research på Karnov Online

Tre gode grunde til at gå digitalt

Bliv effektiv

Udnyt den hurtigste vej til litteratur og juridiske kilder – og find nemt netop dén reference, du søger.

Få adgang overalt

Tilgå juridiske bøger; uanset hvor du befinder dig – og nyd muligheden for fleksibilitet.

Spar penge

Online-bogpakken indeholder over 17 bøger til en samlet pris, der ligger langt under udsalgsprisen for de trykte bøger.

Prisen for online-bogpakken inden for strafferet i et årsabonnement er kr. 3.500 ekskl. moms.

→ Læs mere og køb pakken på www.karnovgroup.dk/online-bogpakke-strafferet

Træf bedre beslutninger.
Hurtigere.

KARNOV
GROUP